

BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W 2016 R.

*BUDGETS OF LOCAL GOVERNMENT UNITS
IN DOLNOŚLĄSKIE VOIVODSHIP IN 2016*

ZESPÓŁ REDAKCYJNY
URZĘDU STATYSTYCZNEGO
WE WROCŁAWIU

*EDITORIAL BOARD
OF STATISTICAL OFFICE
IN WROCLAW*

PRZEWODNICZĄCY

PRESIDENT

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

ZASTĘPCA PRZEWODNICZĄCEGO

VICE PRESIDENT

Halina Woźniak

REDAKTOR GŁÓWNY

EDITOR-IN-CHIEF

Stanisław Kamiński

CZŁONKOWIE

MEMBERS

Beata Bal-Domańska, Sławomir Banaszak, Agata Girul, Agnieszka Ilczuk, Danuta Komarowska,
Małgorzata Kowalska, Waław Mazur, Gabriela Okoń, Elżbieta Stańczyk, Małgorzata Wysoczańska

SEKRETARZ

SECRETARY

Marta Woźniakiewicz

AUTOR OPRACOWANIA

AUTHOR OF PUBLICATION

Leszek Cybulski

SKŁAD KOMPUTEROWY,
OPRACOWANIE GRAFICZNE

*TYPESETTING,
GRAPHICS AND DESIGN*

Wojciech Szpakowski

PROJEKT OKŁADKI

COVER DESIGN

Agata Girul

Prosimy o podanie źródła
przy publikowaniu danych US

*When publishing SO data
please indicate source*

Publikacja dostępna
w Internecie

*Publication available
on the Internet*

<http://wroclaw.stat.gov.pl/>

ISBN 978-83-89593-75-7

PRZEDMOWA

Urząd Statystyczny we Wrocławiu przedstawia Państwu kolejną edycję publikacji pt. „*Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim w 2016 r.*”, w której zaprezentowane zostały w szerokim ujęciu informacje dotyczące dochodów, wydatków i wyników finansowych budżetów gmin, powiatów, miast na prawach powiatu i województwa.

Zasadniczą część opracowania stanowią tablice statystyczne w formacie .xls, prezentujące zestaw danych dotyczących wielkości oraz struktury budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Opracowanie zawiera również tabelaryczne zestawienie ważniejszych danych o województwie na tle kraju oraz w ujęciu retrospekcyjnym za lata 2008-2016.

Publikację uzupełnia synteza wyników badań wzbogacona ilustracjami graficznymi. Całość opracowania poprzedzona została uwagami, zawierającymi podstawowe pojęcia i definicje.

Polecając Państwu uwadze tę publikację mam nadzieję, że zebrany w niej materiał będzie interesującym źródłem wiedzy o sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim i jednocześnie inspiracją do dalszego zgłębiania tej tematyki.

Dyrektor

Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

PREFACE

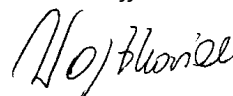
The Statistical Office in Wrocław presents subsequent edition of the publication entitled "Budgets of the local government entities in Dolnośląskie Voivodship in 2016", which contains a wide scope of information about revenue, expenditures and financial results of the budgets of municipalities, counties, cities with county status and the voivodship.

An essential part of the publication are statistical tables in .xls format, which present a set of data on the size and structure of the budgets of local government entities. The publication also contains a tabular summary of the most important data about the voivodship against the background of the country and in retrospective terms for the years 2008-2016.

The publication is completed by the synthesis of research results, enriched with graphic illustrations. The entire publication was preceded by comments which contain basic concepts and definitions.

While drawing your attention to this publication, I hope that the material collected in it will be an interesting source of information about the financial position of local government entities in the Dolnośląskie Voivodship and also the inspiration for the further studying of the subject.

*The Director
of the Statistical Office in Wrocław*

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

SPIS TREŚCI

	<u>Strona</u>
PRZEDMOWA	3
UWAGI OGÓLNE	7
WYNIKI BADAŃ – SYNTEZA	10
Budżety jednostek samorządu terytorialnego	10
Budżety gmin	17
Budżety powiatów	27
Budżety miast na prawach powiatu	28
Budżet województwa	30

TABLICE (Excel)

I. Tablice przeglądowe

- Tabl. 1. Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetów jednostek samorządu terytorialnego
- Tabl. 2. Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca
- Tabl. 3. Budżety jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego na tle kraju w 2016 r.

II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

- Tabl. 4. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego według rodzajów
- Tabl. 5. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów
- Tabl. 6. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według rodzajów
- Tabl. 7. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów

III. Budżety gmin

- Tabl. 8. Dochody budżetów gmin według rodzajów oraz podregionów i powiatów
- Tabl. 9. Struktura dochodów budżetów gmin według rodzajów oraz podregionów i powiatów
- Tabl. 10. Dochody budżetów gmin według działów oraz podregionów i powiatów
- Tabl. 11. Struktura dochodów budżetów gmin według działów oraz podregionów i powiatów
- Tabl. 12. Wydatki budżetów gmin według rodzajów oraz podregionów i powiatów
- Tabl. 13. Struktura wydatków budżetów gmin według rodzajów oraz podregionów i powiatów
- Tabl. 14. Wydatki budżetów gmin według działów oraz podregionów i powiatów
- Tabl. 15. Struktura wydatków budżetów gmin według działów oraz podregionów i powiatów
- Tabl. 16. Dochody i wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca
- Tabl. 17. Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetów gmin

IV. Budżety powiatów

- Tabl. 18. Dochody budżetów powiatów według rodzajów
- Tabl. 19. Dochody budżetów powiatów według działów
- Tabl. 20. Wydatki budżetów powiatów według rodzajów
- Tabl. 21. Wydatki budżetów powiatów według działów
- Tabl. 22. Dochody i wydatki budżetów powiatów na 1 mieszkańca
- Tabl. 23. Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetów powiatów

V. Budżety miast na prawach powiatu

- Tabl. 24. Dochody budżetów miast na prawach powiatu według rodzajów
- Tabl. 25. Dochody budżetów miast na prawach powiatu według działów
- Tabl. 26. Wydatki budżetów miast na prawach powiatu według rodzajów
- Tabl. 27. Wydatki budżetów miast na prawach powiatu według działów
- Tabl. 28. Dochody i wydatki budżetów miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca
- Tabl. 29. Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetów miast na prawach powiatu

VI. Budżet województwa

- Tabl. 30. Dochody budżetu województwa według rodzajów
- Tabl. 31. Dochody budżetu województwa według działów
- Tabl. 32. Wydatki budżetu województwa według rodzajów
- Tabl. 33. Wydatki budżetu województwa według działów
- Tabl. 34. Dochody i wydatki budżetu województwa na 1 mieszkańca
- Tabl. 35. Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetu województwa

CONTENTS

	<u>Page</u>
PREFACE.....	4
GENERAL NOTES.....	7
RESULTS OF SURVEY – SYNTHESIS.....	10
Local government units budgets.....	10
Budgets of gminas.....	17
Budgets of powiats.....	27
Budgets of cities with powiat status.....	28
Budget of voivodship.....	30

TABLES (.xls)

I. Review tables

Table 1. Revenue, expenditure and financial result of local government units budgets

Table 2. Revenue and expenditure of local government units budgets per capita

Table 3. Budgets of local government units of Dolnośląskie voivodship against the background of Poland in 2016

II. Budgets of local government units

Table 4. Revenue of local government units budgets by types

Table 5. Revenue of local government units budgets by divisions

Table 6. Expenditure of local government units budgets by types

Table 7. Expenditure of local government units budgets by divisions

III. Gminas budgets

Table 8. Revenue of gminas budgets by types as well as subregions and powiats

Table 9. Structure of revenue of gminas budgets by types as well as subregions and powiats

Table 10. Revenue of gminas budgets by divisions as well as subregions and powiats

Table 11. Structure of revenue of gminas budgets by divisions as well as subregions and powiats

Table 12. Expenditure of gminas budgets by types as well as subregions and powiats

Table 13. Structure of expenditure of gminas budgets by types as well as subregions and powiats

Table 14. Expenditure of gminas budgets by divisions as well as subregions and powiats

Table 15. Structure of expenditure of gminas budgets by divisions as well as subregions and powiats

Table 16. Revenue and expenditure of gminas budgets per capita

Table 17. Revenue, expenditure and financial results of gminas budgets

IV. Powiats budgets

Table 18. Revenue of powiats budgets by types

Table 19. Revenue of powiats budgets by divisions

Table 20. Expenditure of powiats budgets by types

Table 21. Expenditure of powiats budgets by divisions

Table 22. Revenue and expenditure of powiats budgets per capita

Table 23. Revenue, expenditure and financial results of powiats budgets

V. Cities with powiat status budgets

Table 24. Revenue of cities with powiat status budgets by types

Table 25. Revenue of cities with powiat status budgets by divisions

Table 26. Expenditure of cities with powiat status budgets by types

Table 27. Expenditure of cities with powiat status budgets by divisions

Table 28. Revenue and expenditure of cities with powiat status budgets per capita

Table 29. Revenue, expenditure and financial results of cities with powiat status budgets

VI. Voivodship budget

Table 30. Revenue of voivodship by types

Table 31. Revenue of voivodship budget by divisions

Table 32. Expenditure of voivodship budget by types

Table 33. Expenditure of voivodship budget by divisions

Table 34. Revenue and expenditure of voivodship budget per capita

Table 35. Revenue, expenditure and financial result of voivodship budget

UWAGI OGÓLNE

Finanse publiczne obejmują procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz ich rozdysponowaniem, a w szczególności: gromadzenie dochodów i przychodów publicznych, wydatkowanie środków publicznych, finansowanie potrzeb pożyczkowych budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego (gmin, miast na prawach powiatu, powiatów oraz województw), zaciąganie zobowiązań angażujących środki publiczne, zarządzanie środkami publicznymi, zarządzanie długiem publicznym oraz rozliczenia z budżetem Unii Europejskiej.

Podstawę prawną określającą te procesy stanowi od 2010 r. ustawa z dnia 27 VIII 2009 r. o finansach publicznych (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 1870, z późniejszymi zmianami), która zastąpiła dotychczasową ustawę z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. 2005 Nr 249, poz. 2104, z późniejszymi zmianami), jak również przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. 2009 Nr 157, poz. 1241, z późniejszymi zmianami).

W przypadku gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego podstawę prawną stanowi także:

- ustawa z dnia 8 III 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 446, z późniejszymi zmianami),
- ustawa z dnia 5 VI 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 814, z późniejszymi zmianami),
- ustawa z dnia 5 VI 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 486, z późniejszymi zmianami),
- ustawa z dnia 13 XI 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tekst jednolity Dz. U. 2017 poz. 1453),
- rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 I 2014 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 1015, z późniejszymi zmianami),
- rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 III 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (tekst

GENERAL NOTES

Public finances include the processes connected with accumulation and allocation of public funds, and particularly: collecting and accumulating revenue, spending public funds, financing of loan needs of the state budget and of the budgets of local government units (i.e. gminas, cities with powiat status, powiats and voivodships), incurring liabilities involving public funds, managing public funds and public dept, as well as settlements with the European Union budget.

The legal basis defining the above mentioned processes provided since 2010 the Law of 27 VIII 2009 on Public Finances (uniform text Journal of Laws 2016 item 1870, with later amendments), which replaced the Law on Public Finances, dated 30 VI 2005 (Journal of Laws 2005 No. 249, item 2104, with later amendments), as well as regulations introducing the Law on Public Finances (Journal of Laws 2009 No. 157, item 1241, with later amendments).

In case of the financial management of local governments, the legal basis is additionally provided by:

- the Law of 8 III 1990 on Gmina Local Government (uniform text Journal of Laws 2016 item 446, with later amendments),
- the Law of 5 VI 1998 on Powiat Local Government (uniform text Journal of Laws 2016 item 814, with later amendments),
- the Law of 5 VI 1998 on Voivodship Local Government (uniform text Journal of Laws 2016 item 486, with later amendments),
- the Law of 13 XI 2003 on Incomes of Local Government Units (uniform text Journal of Laws 2017 item 1453),
- the Minister of Finances Regulation of 16 I 2014 on Budgetary Reporting (uniform text Journal of Laws 2016 item 1015, with later amendments),
- the Minister of Finances Regulation of 2 III 2010 on Detailed Classification of Incomes, Expenses, Revenues and Expenditures, and Funds from Foreign Resources (uniform text Journal of Laws 2014 item 1053).

jednolity Dz. U. 2014 poz. 1053, z późniejszymi zmianami).

Prezentowane dane obejmują informacje dotyczą-ce dochodów, wydatków i wyniku jednostek samorządu terytorialnego.

Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego są określane w uchwale budżetowej przez właściwe organy stanowiące na rok kalendarzowy (budżetowy), w terminach i na zasadach określonych w ustawach ustrojowych oraz ustawie o finansach publicznych.

Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego zgrupowano zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o finansach publicznych oraz rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Przedstawione dane w zakresie dochodów i wydatków według działów obejmują wszystkie paragrafy dochodów/wydatków zrealizowane w danym dziale.

Miasto na prawach powiatu realizuje równocześnie zadania z zakresu działania gminy oraz powiatu i sporządza jeden budżet, w którym określone są poszczególne dochody z uwzględnieniem źródeł dochodów gminy i powiatu oraz wydatki realizowane łącznie przez gminę i powiat. Dlatego też w tablicach dochody i wydatki gmin podane są bez dochodów i wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu, natomiast dochody i wydatki miast na prawach powiatu podane są łącznie z dochodami i wydatkami części gminnej i powiatowej.

Na **dochody jednostek samorządu terytorialnego** składają się:

1. dochody własne, tj.:

- a) dochody z tytułu udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych,
- b) wpływy z podatków oraz opłat ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, w tym podatek od nieruchomości, podatek rolny, podatek od środków transportowych, podatek od czynności cywilnoprawnych, opłata skarbową,
- c) dochody z majątku np. dochody z najmu i dzierżawy oraz innych umów o podobnym charakterze,
- d) środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł;

2. dotacje:

- a) celowe z budżetu państwa na zadania: z zakresu administracji rządowej, własne, realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej,
- b) przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi, płatności z budżetu środków europejskich (paragrafy 200, 205, 620 i 625 według szczegółowej

The presented data include information on revenue, expenditure and budgets results of local government units.

Revenue and expenditure of the budgets of local government units are determined in the budgetary law passed by relevant councils for a period of one calendar year (a budgetary year) within the periods and in accordance with the principles set forth in statutory acts and in the Law on Public Finances.

Revenue and expenditure of the budgets of local governments units are grouped in accordance with the provisions set forth in the Law on Public Finances and in the regulation of the Minister of Finance on detailed classification of budget revenue, expenditure, income, outgoing and funds from foreign sources established.

The presented data on revenue and expenditure by divisions cover all the paragraphs of revenue/expenditure generated in a particular division.

City with powiat status realizes tasks of gmina as well as powiat. There is one budget drawn up every year, which consists of revenue (income received both by gmina and powiat) as well as expenditure realized jointly by gmina and powiat. Therefore in tables revenue and expenditure of gminas are given without data for cities with powiat status, while revenue and expenditure of cities with powiat status are given jointly with gmina and powiat part of revenue and expenditure.

Budget revenue of local government units comprise:

1. own revenue, i.e.:

- a) revenue from shares in receipts from corporate and personal income taxes,
- b) receipts from taxes and fees established and collected on the basis of separate acts, of which the tax on real estate, the agricultural tax, the tax on means of transport, the tax on civil law transactions, stamp duty,
- c) revenue from property, e.g. revenue from renting and leasing as well as agreements with a similar character,
- d) funds for additional financing of own tasks from other sources;

2. grants:

- a) targeted grants from the state budget for: government administration-related tasks, own tasks, task realized on the basis of agreements with government administration bodies,
- b) provided under programmes financed with the European funds and other foreign funds that are not reimbursable and payments from the European funds budget (paragraphs 200, 205, 620 and 625

klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych),

c) otrzymane z funduszy celowych (od 2011 r. są tylko państwowe fundusze celowe),

d) pozostałe dotacje, w tym realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego;

3. **subwencja ogólna z budżetu państwa**, która składa się z części: wyrównawczej, oświatowej, rekompensującej, równoważącej i regionalnej.

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego dzielą się na majątkowe (w tym inwestycyjne) i bieżące, do których zalicza się m.in.:

- wydatki na wynagrodzenia (wraz z pochodnymi),
- wydatki na zakup materiałów i usług,
- dotacje m.in. dla jednostek organizacyjno-prawnych działających w budżetach jednostek samorządu terytorialnego,
- wydatki na obsługę długu,
- wydatki z tytułu udzielenia poręczeń i gwarancji.

Informacje dotyczące budżetów jednostek samorządu terytorialnego opracowano w Głównym Urzędzie Statystycznym na podstawie sprawozdań Ministerstwa Finansów.

Przy przeliczaniu dochodów i wydatków na 1 mieszkańca przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 30 VI. Dane od 2010 r. zostały przeliczone na podstawie bilansu ludności opracowanego przy przyjęciu za bazę wyjściową wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wartości „ogółem”.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

according to the detailed classification of incomes, expenses, revenues and expenditures, and funds from foreign sources),

c) received from appropriated funds (since 2011 state appropriated funds),

d) other grants, of which realized on the basis of agreements between local government units,

3. **general subvention from the state budget**, consisting of the following parts: equalization, educational, compensatory, balancing and regional.

Expenditure of local government units budgets are divided into: property-related (including investment-related) and current expenditure, such as:

- expenditure on wages and salaries (including derivatives),*
- expenditure on the purchase of materials and services,*
- grants, among others, for organizational and legal units operating within local government units budgets,*
- expenditure on debt servicing,*
- expenditure related to granting endorsements and guarantees.*

Information concerning budgets of local government units is compiled in the Central Statistical Office on the basis of the Ministry of Finance budgetary reporting.

When computing revenue and expenditure per capita was adopted the population as of 30 VI. Data since 2010 was assumed to use the number of population calculated on the basis of Population and Housing Census 2011.

Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item "total".

Relative numbers (indices, percentages) are calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH / SYMBOLS

Kreska (–)	zjawisko nie wystąpiło <i>magnitude zero</i>
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 <i>magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit</i>
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych <i>data not available or not reliable</i>
Znak (x)	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe <i>not applicable</i>
„w tym” „of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy <i>indicates that not all elements of the sum are given</i>

WYNIKI BADAŃ – SYNTEZA

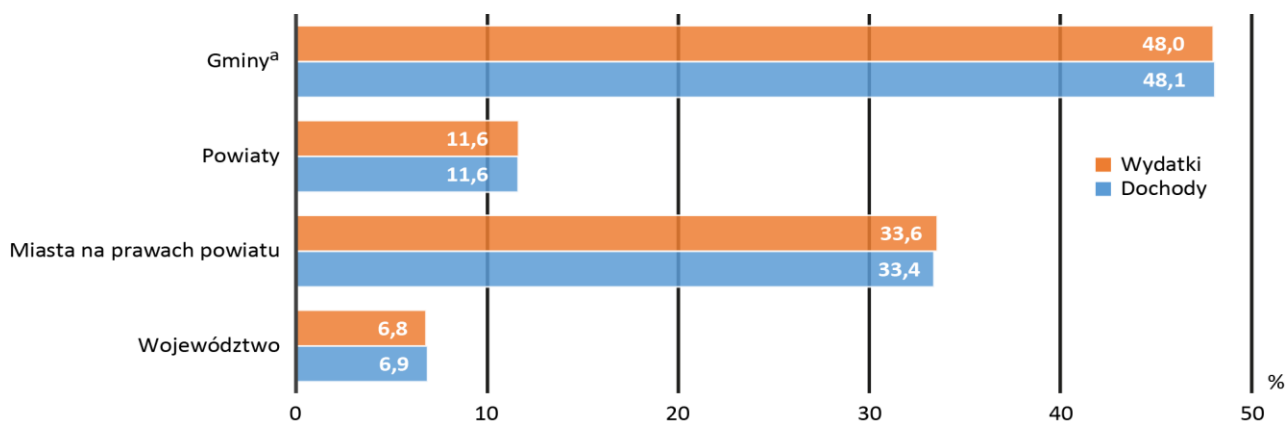
BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

W 2016 r. łączne dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego, tj. gmin, powiatów i miast na prawach powiatu oraz województwa wyniosły 16379,8 mln zł i w porównaniu z 2015 r. zwiększyły się o 7,7% (w kraju dochody zwiększyły się w skali roku o 7,4%).

Łączne dochody jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego w 2016 r. stanowiły 7,7% wszystkich dochodów jednostek samorządu terytorialnego w kraju, tj. o 0,1 p.proc. mniej niż przed rokiem.

Podobnie jak w latach wcześniejszych, w strukturze dochodów według szczebli jednostek samorządu terytorialnego największe znaczenie miały budżety gmin, które zrealizowały niemal połowę dochodów ogółem (48,1% wobec 46,5% w 2015 r. i 44,5% w 2014 r.). Udział dochodów miast na prawach powiatu wyniósł 33,4% (wzrost w porównaniu do roku poprzedniego o 0,7 p.proc.), a powiatów 11,6% (spadek o 0,9 p.proc.). Udział budżetu samorządu województwa w całkowitych dochodach budżetów jednostek samorządu terytorialnego kontynuował tendencję spadkową obniżając się z 11,2% w 2014 r. do 8,3% w 2015 r. i do 6,9% w 2016 r.

Wykres 1. **Struktura dochodów i wydatków budżetów według szczebli jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r.**

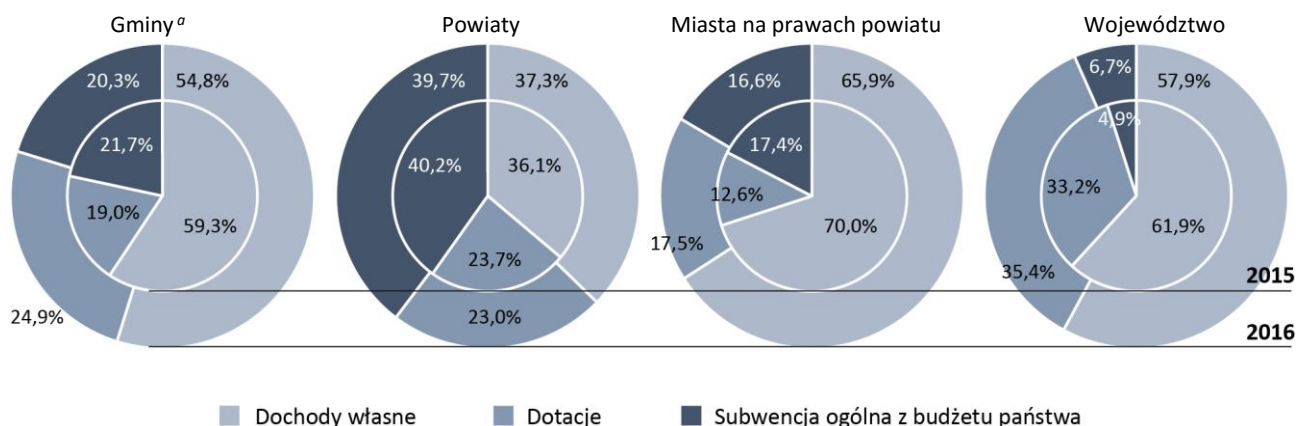

^a Bez dochodów i wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Największy udział w strukturze zagregowanych dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2016 r. miały dochody własne – 56,7% (w 2015 r. – 60,1%). Zrealizowano je w kwocie 9288,1 mln zł, tj. o 1,5% większej niż w 2015 r. W ogólnej wartości dochodów własnych najwyższe wpływy pochodziły z podatku od osób fizycznych (35,5% dochodów własnych; 20,1% dochodów ogółem).

Udział subwencji ogólnej z budżetu państwa w stosunku do dochodów ogółem w 2016 r. obniżył się w skali roku z 21,2% do 20,3%, a udział dotacji celowych w dochodach ogółem zanotował wzrost o 4,3 p.proc. do 23,0% w 2016 r.

Wykres 2. **Struktura dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego według rodzajów**

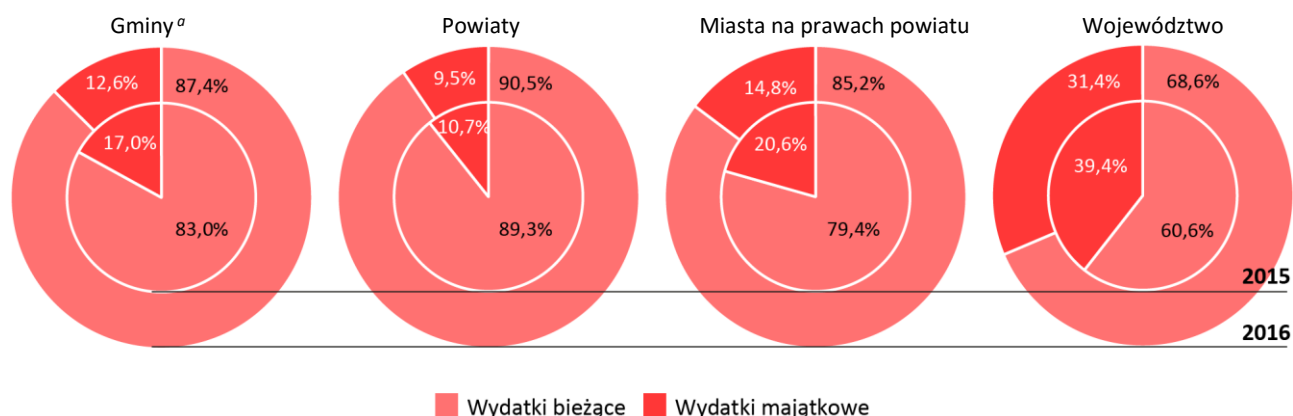
^a Bez dochodów gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim w 2016 r. wyniosły łącznie 15965,5 mln zł i były o 4,0% wyższe od zrealizowanych w 2015 r. (w kraju wyższe o 4,9%).

W strukturze wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego największy udział miały gminy 48,0%, (tj. o 3,2 p.proc. więcej niż przed rokiem). Miasta na prawach powiatu poniosły 33,6% wszystkich wydatków jednostek samorządu terytorialnego (przy zmniejszeniu ich udziału w skali roku o 0,9 p.proc.), a powiaty – 11,6% (spadek o 0,6 p.proc.). Nastąpił dalszy spadek udziału wydatków samorządu województwa o 1,7 p.proc. do poziomu 6,8% w 2016 r.

Zarówno w województwie dolnośląskim, jak i w kraju, w 2016 r. główną część wydatków jednostek samorządu terytorialnego stanowiły wydatki bieżące (odpowiednio 85,8% i 87,5%). W województwie dolnośląskim zamknęły się one w kwocie 13693,8 mln zł, tj. aż o 10,7% większej niż w 2015 r. (w kraju – wzrost o 14,2%).

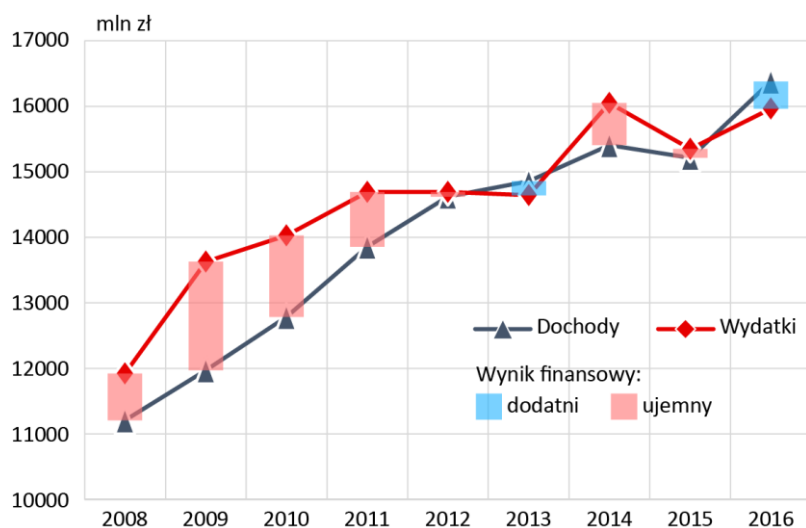
Wykres 3. **Struktura wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego według rodzajów**

^a Bez wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Jednostki samorządu terytorialnego przeznaczyły w 2016 r. na wydatki majątkowe 2271,7 mln zł, tj. o 23,7% mniej niż w 2015 r. (w kraju mniej o 33,0%). Udział wydatków majątkowych wynosił 14,2% ogółu wydatków budżetowych, w tym 12,9% stanowiły wydatki o charakterze inwestycyjnym. Najwyższy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem zaobserwowano w samorządzie województwa (31,4%), a najniższy w powiatach (9,5%). Odsetek zagregowanych wydatków majątkowych jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego ukształtował się na poziomie o 5,2 p.proc. niższym od osiągniętego w 2015 r., a w ciągu 2 lat odsetek ten zmalał o 6,7 p.proc.

Wykres 4. **Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetów jednostek samorządu terytorialnego**

W 2016 r. w województwie dolnośląskim budżety jednostek samorządu terytorialnego ogółem zamknęły się nadwyżką budżetową w wysokości 414,2 mln zł (w 2015 r. poziom wydatków przewyższał dochody o 138,0 mln zł). Na żadnym szczeblu samorządowym nie wystąpił deficyt. Połowa sumarycznej nadwyżki przypada na gminy (212,5 mln zł), a dwukrotnie mniejszą kwotę wykazały miasta na prawach powiatu (109,2 mln zł). Wielkość nadwyżek osiągniętych przez województwa i powiaty była zbliżona (odpowiednio 46,3 mln zł i 46,2 mln zł). W powiatach nadwyżka wystąpiła piąty rok z rzędu.

Nadwyżka budżetowa jednostek samorządu terytorialnego jest zjawiskiem pożądanym w świetle znacznego ich zadłużenia. Zarówno na Dolnym Śląsku, jak i w skali kraju niemal połowa istniejącego w 2016 r. zadłużenia powstała w latach 2008-2011. Duża synchronizacja cechuje również tendencję zmian w regionie oraz w Polsce. W latach 2013-2014 deficyt podsektora instytucji samorządowych na szczeblu lokalnym odpowiadał 0,2% wartości PKB, przyczyniając się do nieosiągnięcia przez sektor instytucji rządowych i samorządowych progę 3% PKB określonego w warunkach konwergencji monetarnej. W 2015 r. w podsektorze instytucji samorządowych w Polsce wystąpiła już niewielka nadwyżka (223 mln zł), a w 2016 r. wzrosła do poziomu 4523 mln zł, co przyczyniło się do wypełnienia budżetowego kryterium konwergencji monetarnej. Nadwyżka budżetowa osiągnięta w 2016 r. na Dolnym Śląsku stanowiła 9,2% nadwyżki podsektora instytucji samorządowych w kraju.

Zasadniczy wpływ na tendencję zmniejszania deficytu miały działania regulacyjne związane z ustawą o finansach publicznych i jej zmianami. Nowelizacją z 12 grudnia 2012 r. wprowadzono art. 112aa obniżający progi ostrożnościowe dla jednostek sektora do 48% i 43% PKB (z odpowiednio 55% i 50% PKB). Art. 174 pkt 2 określa wymóg sprawowania przez Ministra Finansów ogólnej kontroli efektywności i skuteczności realizacji budżetu w układzie zadaniowym. Elementem tej kontroli jest obowiązek sporządzania przez jednostki samorządowe realistycznych wieloletnich prognoz finansowych (art. 226) i przekazywania ich ministrowi. Konieczność wykazania prognozy spłaty długu przyczyniła się do racjonalniejszej gospodarki budżetowej. W przypadku jednostek najbardziej zadłużonych umożliwia się pozyskanie pożyczki z budżetu państwa (art. 224) oraz wdraża się programy postępowania naprawczego. Istnieją dwie podstawowe reguły fiskalne – od 2014 r. jednostki samorządowe posiadają indywidualne limity zadłużenia, modyfikowane w zależności od zmian relacji w poszczególnych częściach budżetu, oraz regułą określającą, że wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż planowane dochody bieżące powiększone o nadwyżkę budżetową z lat poprzedzających (art. 242). Tym samym jednostki samorządu terytorialnego nie mogą się zadłużać z tytułu ponoszenia wydatków bieżących, natomiast wydatki majątkowe wielu gmin i powiatów uległy znacznemu zmniejszeniu, m.in. aby nie przekroczyć relacji spłat zobowiązań określonych w art. 243.

Opisane uwarunkowania są zasadniczą przyczyną obniżenia wydatków majątkowych przez jednostki samorządu terytorialnego Dolnego Śląska w ujęciu bezwzględny z 2975,5 mln zł w 2015 r. do 2271,7 mln zł w 2016 r. (zmniejszenie o 23,7%), a w ujęciu względnym z 19,4% do 14,2% całości wydatków budżetowych. Największa redukcja wydatków majątkowych wystąpiła w budżecie województwa - z 39,4% do 31,4% wydatków budżetowych. Zadania statutowe samorządu wojewódzkiego są zdominowane przez działania inwestycyjne, zwłaszcza na rzecz modernizacji infrastruktury transportowej, a w minionych latach osiągały prawie połowę całości wydatków.

Drugim czynnikiem ograniczenia poziomu inwestycji była konieczność sfinansowania niezbędnych wydatków bieżących, szybko rosnących w efekcie pojawienia się nowych zadań samorządów (w stosunku do 2015 r. o 14,2% w Polsce i o 10,7% na Dolnym Śląsku), towarzysząca niewielkiemu zwiększeniu dochodów własnych (o 3,1% w kraju i o 1,5% w województwie dolnośląskim).

Trzecim ważnym powodem obniżenia wydatków inwestycyjnych było zmniejszenie się dotacji celowych przeznaczonych na 8 szczegółowych zadań budżetowych. Uległy one zmniejszeniu z 959,7 mln zł w 2015 r. do 697,1 mln zł w 2016 r. (spadek o 27,4%). Towarzyszył temu znaczny wzrost dotacji celowych oznaczający zmianę struktury celów w postaci zwiększenia udziału dotacji na cele bieżące kosztem zmniejszenia się między 2015 r. a 2016 r. udziału poziomu wsparcia celów inwestycyjnych – z 33,8% do 18,5% całości dotacji celowych. Najbardziej zmalały dotacje na inwestycje realizowane w ramach porozumień z organami administracji rządowej (dziesięciokrotnie) oraz w ramach dotacji na zadania własne (o 37,0%). Zgodnie z oczekiwaniami, jeszcze większemu obniżeniu uległy dotacje inwestycyjne w ramach paragrafów 200 i 620 – o 43,8%. Były one przeznaczone na dofinansowanie projektów ze środków unijnych w zakończonej perspektywie finansowej 2007-2013, ale zgodnie z zasadami, wydatki mogły być rozliczane jeszcze 3 lata później. Wydatki te powinny być zastępowane projektami realizowanymi w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. Jednak dotacje inwestycyjne w ramach paragrafów 205 i 625, chociaż wzrosły sześciokrotnie, były nadal na bardzo niskim poziomie 9,3 mln zł, czyli 34,5 razy mniejszym niż dotacje na inwestycje w ramach paragrafów 200 i 620.

Środki własne, które jednostki samorządu terytorialnego przeznaczyły na inwestycje (z pominięciem wartości dotacji celowych) wynosiły w 2015 r. 1815,7 mln zł, a w 2016 r. 1367,2 mln zł, co oznacza spadek o 27,7%, czyli o odsetek zbliżony do poziomu redukcji dotacji celowych na rzecz inwestycji.

Spadającym wydatkom inwestycyjnym oraz zmniejszającemu się zadłużeniu samorządów towarzyszyło utrzymywanie się niskich stóp procentowych, co skutkowało zmniejszaniem się kosztów obsługi zadłużenia i wielkości płaconych

rat. Taka tendencja wystąpiła w zdecydowanej większości dolnośląskich samorządów. Problem długu samorządów w Polsce i na Dolnym Śląsku jest obecnie mniej poważny niż w latach 2011-2014. Jednak koszty obsługi zadłużenia ponoszone w stosunku do całości wydatków budżetowych były w 2016 r. we wszystkich formach jednostek samorządowych wyższe niż średnio w kraju – odsetek ten wyniósł odpowiednio w Polsce i na Dolnym Śląsku: gminy bez miast na prawach powiatu – 0,72% i 0,93%; powiaty – 0,71% i 1,11%; miasta na prawach powiatu – 1,25% i 1,35%; województwa – 1,52% i 2,01%. Tylko 3 jednostki samorządowe ponoszą koszty obsługi długu publicznego wyższe od 3% wydatków: gmina miejsko-wiejska Przemków (5,9% - jest to wskaźnik wyższy od dopuszczalnego, wyliczonego według algorytmu z art. 243 ustawy o finansach publicznych); powiat milicki (4,4%); miasto Wałbrzych (3,1%).

W strukturze wydatków budżetowych koszty obsługi zadłużenia pełnią niewielką rolę. Zadania statutowe samorządów różnych szczebli znacząco się różnią. Jest to odzwierciedlane nie tylko przez wartość wydatków ogółem oraz przeliczonych na 1 mieszkańca, ale także przez odmienną strukturę wydatków. Miasta na prawach powiatu spełniają funkcje samorządu gminnego i samorządu powiatowego i dlatego struktura wydatków ma charakter częściowo uśredniony wobec tych form samorządów. Pięć głównych działów skupia około 80% wydatków. Główne kierunki są następujące:

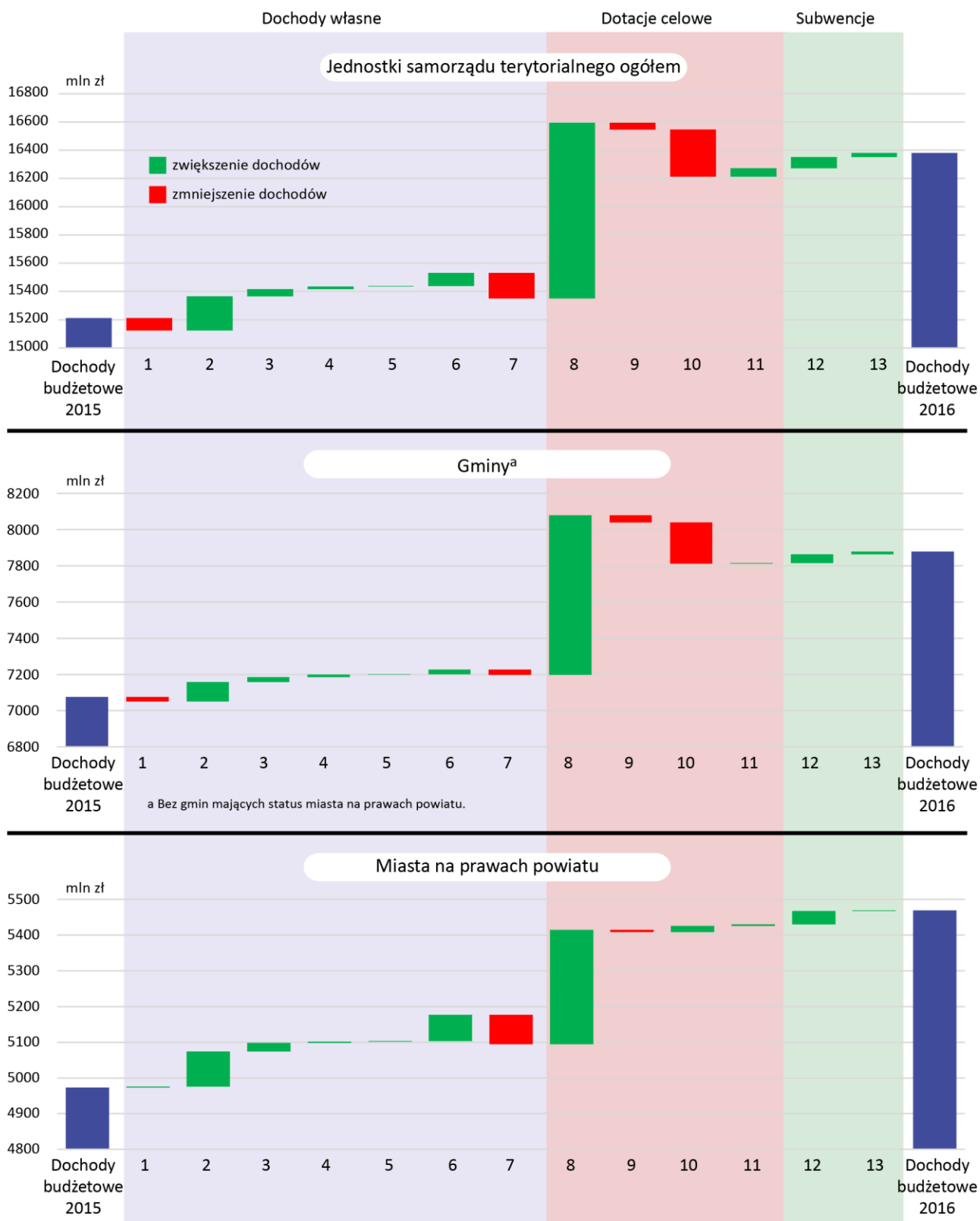
- o gminy (bez miast na prawach powiatu): oświata i wychowanie (29,8%), pomoc społeczna (24,2%), administracja publiczna (10,1%), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (9,5%), transport i łączność (7,2%); razem 80,9%;
- o miasta na prawach powiatu: oświata i wychowanie (27,0%), pomoc społeczna (15,5%), transport i łączność (14,3%), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (9,9%), administracja publiczna (6,6%); razem 73,3%;
- o powiaty: oświata i wychowanie (29,5%), pomoc społeczna (18,3%), transport i łączność (12,4%), administracja publiczna (10,8%), edukacyjna opieka wychowawcza (8,4%); razem 79,2%;
- o województwo: transport i łączność (36,7%), rolnictwo i łowiectwo (21,2%), administracja publiczna (10,1%), kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (8,2%), ochrona zdrowia (5,2%); razem 81,4%.

Szczegółowe uprawnienia i obowiązki szczebli samorządowych (oprócz miast na prawach powiatu) tylko w niewielkim stopniu się dublują. Poszczególne szczeble samorządowe odpowiadają za odmienne działania oraz instytucje – różne kategorie dróg, szkół, funkcje administracyjne, formy pomocy społecznej.

Należy przypomnieć, że przedmiotowa (działowa) klasyfikacja budżetowa jest różna od klasyfikacji PKD stosowanej w większości ujęć statystycznych, a odpowiednie zestawienie działów budżetowych i sekcji PKD znajduje się w załączniku do rozporządzenia Ministra Finansów z 2 III 2010 r. W stosunku do 2015 r. działowa struktura wydatków uległa poważnej zmianie w wyniku znacznego wzrostu wydatków na pomoc społeczną. Dzięki odpowiedniemu przesunięciu środków z budżetu państwa rządowy program wsparcia rodzin z dziećmi 500+ jest realizowany na poziomie gmin. Dotacje celowe na zadania z zakresu administracji rządowej w skali województwa uległy podwojeniu w stosunku do 2015 r. (wzrosły o 99,1%). Sumaryczny udział wydatków na politykę społeczną wzrósł z poziomu 11,7% do 19,0% wydatków ogółem, co zostało wywołane przez wzrost odpowiedniego odsetka w gminach z 13,9% do 24,2% oraz w miastach na prawach powiatu z 9,5% do 15,5%. Była to bezpośrednia przyczyna obniżenia się w 2016 r. wskaźników udziałów strukturalnych dla większości pozostałych działów budżetowych.

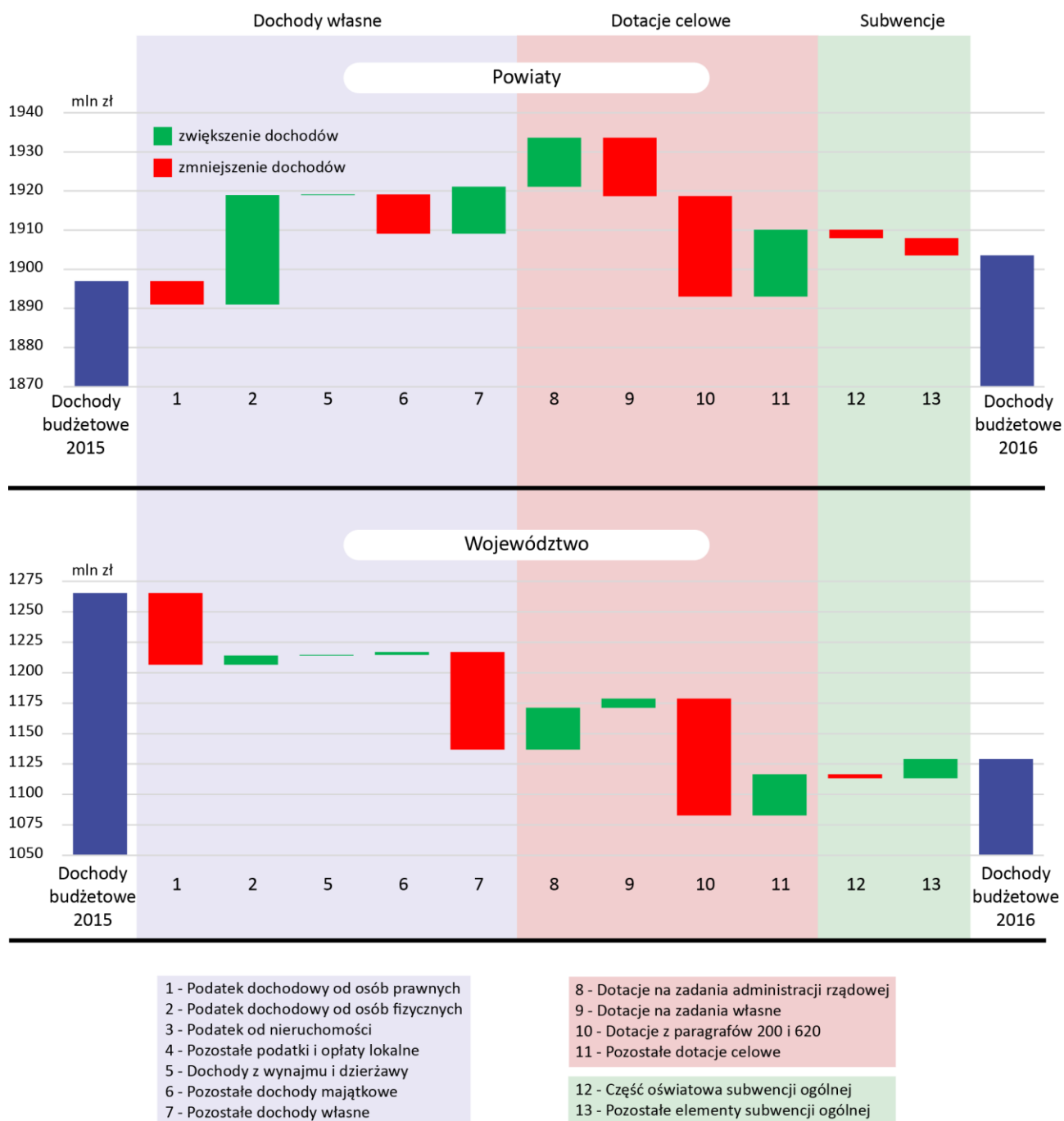
Analogiczne skutki programu 500+ wystąpiły w strukturze dochodów budżetowych - wzrosło względne znaczenie dotacji celowych, a obniżyły się udziały subwencji i dochodów własnych. Poziom samodzielności budżetowej (udział dochodów własnych) obniżył się w 2016 r. w ujęciu sumarycznym (z 60,1% do 56,7%); na poziomie gmin (o 4,5 p.proc); miast na prawach powiatu (o 4,1%); województwa (o 4,0%). Niewielki wzrost wskaźnika wystąpił jedynie w powiatach z 36,1% do 37,3%, ale jest to nadal jedyna forma jednostek samorządowych pozyskujących mniej niż połowę dochodów w formie dochodów własnych. Podstawą dochodów własnych są wpływy z danin publicznych o charakterze podatków budżetu państwa oraz 7 podatków lokalnych i 3 podstawowych opłat. Źródła te występują jedynie na szczeblu gmin, w tej grupie także miast na prawach powiatu. Powiaty i województwa nie posiadają autonomicznych podatków lokalnych. Wpływy podatkowe są uzupełniane przez dochody majątkowe (głównie sprzedaż składników majątkowych będących własnością samorządów, a w mniejszym stopniu wpływy z czynszu i dzierżawy), a także wpływy z usług, od jednostek budżetowych, opłat administracyjnych i miejscowych, kar i grzywien, darowizn, odsetek itp., które mieszczą się w zbiorczej pozycji „pozostałe dochody”. Jednak aż 56,0% dochodów własnych zapewniają dwa źródła: udziały w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatek od nieruchomości. Dlatego zmiany w tych pozycjach wpływają w dużym stopniu na strukturę i ogólne dochody samorządów. Jednak największe zmiany w 2016 r. wywołał program 500+. Ilustruje to wykres kaskadowy ukazujący ścieżkę dojścia z poziomu dochodów w 2015 r. do poziomu 2016 r. Elementy dochodów notujące wzrost w stosunku do 2015 r. zaznaczono barwą zieloną, a notujące spadek kolorem czerwonym.

Wykres 5. Źródła zmian dochodów jednostek samorządu terytorialnego między 2015 r. a 2016 r.

- 1 - Podatek dochodowy od osób prawnych
- 2 - Podatek dochodowy od osób fizycznych
- 3 - Podatek od nieruchomości
- 4 - Pozostałe podatki i opłaty lokalne
- 5 - Dochody z wynajmu i dzierżawy
- 6 - Pozostałe dochody majątkowe
- 7 - Pozostałe dochody własne

- 8 - Dotacje na zadania administracji rządowej
- 9 - Dotacje na zadania własne
- 10 - Dotacje z paragrafów 200 i 620
- 11 - Pozostałe dotacje celowe
- 12 - Część oświatowa subwencji ogólnej
- 13 - Pozostałe elementy subwencji ogólnej

W 2016 r. zmiany dotacji na zadania administracji rządowej odpowiadały wartości 106,8% ogólnego wzrostu dochodów w jednostkach samorządu terytorialnego. Oznacza to, że sumaryczny wpływ wszystkich pozostałych pozycji dochodowych był ujemny i bez wzrostu wartości tych dotacji nastąpiłby spadek ogólnych dochodów budżetowych. Zdecydowały o tym dwie formy jednostek samorządowych, które uczestniczą w realizacji programu 500+. Na szczeblu gminnym przyrost dotacji na zadania administracji rządowej stanowił 109,2% ogólnego przyrostu dochodów, a w grupie miast na prawach powiatu 64,5%. Niewielki wzrost wpływów w tej pozycji w budżetach powiatów i województwa nie wynikał z programu 500+.

Dochody gmin bez miast na prawach powiatu stanowią niemal połowę dochodów budżetów samorządowych i dlatego wykres sumaryczny wykazuje duże podobieństwo do wykresu dla gmin. W pozostałych jednostkach samorządowych występują odmienności. Jedynymi pozycjami dochodów (poza omówionymi dotacjami na zadania administracji rządowej i podatkami lokalnymi przysługującymi jedynie gminom), które notowały wyłącznie wzrost były wpływy z po-

datku dochodowego od osób fizycznych oraz realizowane w niewielkiej skali dochody majątkowe z tytułu czynszu i dzierżawy. Zostały one ukazane osobno, aby uwypuklić efekt zmian z tytułu pozostałych dochodów majątkowych, czyli głównie sprzedaży ziemi, budynków i budowli, pojazdów oraz innych składników aktywów trwałych należących do samorządów. Wpływy z tego tytułu zmalały wszędzie z wyjątkiem powiatów. Powiaty wykazują także inne odmienności od tendencji dominujących, gdyż zanotowały wzrost pozostałych dochodów własnych oraz spadek wartości subwencji z wyłączeniem części oświatowej. Z kolei część oświatowa subwencji zmalała zarówno w budżetach powiatów, jak i w budżecie województwa.

Najpoważniejszy w skali roku spadek dochodów dotyczył paragrafów 200 i 620, a więc środków przeznaczonych na realizację projektów europejskich w zakończonym okresie programowania. Szczególnie mocno odcisnęło się to na budżecie województwa (wymienione paragrafy odpowiadają za 70,4% ogólnego zmniejszenia dochodów województwa) i w budżetach powiatowych. W budżecie województwa zmalały także poważnie pozostałe dochody własne (58,8% udziału w zmniejszeniu dochodów budżetowych). W mniejszym stopniu to zjawisko odczuły miasta na prawach powiatu. Trzecim pod względem znaczenia źródłem ubytku dochodów województwa były udziały w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT). Odpowiadają za 43,1% zmniejszenia dochodów budżetowych (suma udziałów zmniejszających dochody budżetowe znacznie przekracza 100%, gdyż pozostałe pozycje dochodów powiększały wielkość budżetu). Wartość udziałów w CIT uległa zmniejszeniu wszędzie z wyjątkiem miast na prawach powiatu.

Podatki bezpośrednie (dochodowy od osób fizycznych i dochodowy od osób prawnych), formalnie stanowią dochód budżetu państwa, ale wszystkie szczeble samorządowe partycypują w dochodach podatkowych pozyskanych na własnym terenie. Poziom tej partycypacji w 2016 r. przedstawiał się następująco:

Podatek dochodowy	Udział jednostek samorządu terytorialnego				Udział budżetu państwa
	gmin	powiatów	województw	razem	
Od osób prawnych (CIT)	6,71%	1,40%	14,75%	22,86%	77,14%
Od osób fizycznych (PIT)	37,79%	10,25%	1,60%	49,64%	50,36%

Udziały miast na prawach powiatu wynikają z sumy stawek dla gminy i powiatu. Tylko jedna norma podlegała zmianom. Stawka udziału podatku dochodowego od osób fizycznych obliczana na podstawie art. 89 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego wynosiła w latach: 2013 - 37,42%, 2014 - 37,53%, 2015 - 37,67% (w kolejnych latach: 2017 - 37,89%, 2018 - 37,98%). Istotnym zmianom nie podlegały nie tylko udziały JST, ale także stawki podatków bezpośrednich i inne ich zasadnicze elementy. Tym samym obserwowane tendencje w zakresie wpływów z tych podatków są w dużym stopniu odzwierciedleniem realnych procesów gospodarczych na Dolnym Śląsku.

W 2016 r. była kontynuowana na Dolnym Śląsku tendencja spadkowa w zakresie wpływów z podatku dochodowego od osób prawnych. Odbiło się to zwłaszcza na budżecie województwa partycypującym w CIT w największym stopniu i przeznaczającym duże środki na inwestycje, zwłaszcza infrastrukturalne. W relacji do 2015 r. spadek wpływów do budżetu wojewódzkiego z tego tytułu wynosił 11,9%, ale był mniejszy niż w gminach (21,0%). Natomiast niewielki wzrost (o 1,9%) zanotowały miasta na prawach powiatu. Występuje tu duże zróżnicowanie terytorialne. Obniżającą się rentowność wykazywały firmy opłacające CIT z podregionu legnicko-głogowskiego, które wpłaciły do budżetów gminnych w 2016 r. kwotę o 41,3% mniejszą niż w 2015 r., a także z podregionu jeleniogórskiego, gdzie zmniejszenie wyniosło 4,9%. Wyrazem wzrastającej rentowności firm w podregionie wrocławskim oraz wałbrzyskim jest zwiększenie się wpłat z tytułu CIT o odpowiednio 7,6% oraz 3,9%. Jedynym miastem na prawach powiatu rejestrującym w 2016 r. zmniejszenie wpływów z CIT była Legnica (o 25,8%), natomiast największy wzrost przychodów wystąpił w Wałbrzychu (o 24,5%).

Tendencje w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych nie są bezpośrednio powiązane ze zmianami wpłat podatku dochodowego od osób fizycznych. We wszystkich podregionach i miastach na prawach powiatu zanotowano wzrost wpływów z tytułu PIT; największy w gminach podregionu wrocławskiego (o 12,7%) i we Wrocławiu (o 8,4%), a najmniejsze w Wałbrzychu (wzrost o 4,2%) i w gminach podregionu legnicko-głogowskiego (4,5%).

Podatek PIT wpłacają zarówno pracownicy, jak i firmy, które nie są osobami prawnymi (coraz mniejsza część właścicieli najmniejszych firm nie płaci podatku od osób fizycznych na zasadach ogólnych, ale opłaca ryczałtowo tzw. kartę podatkową, z której wpływy są niewielkie i spadły w 2016 r. o 3,7%). Tym samym dochody z PIT odzwierciedlają także rentowność mniejszych firm komercyjnych. Na wpłaty z PIT stabilizujący wpływ mają wynagrodzenia pracowników jednostek budżetowych. Uwzględniając omówione zależności można stwierdzić, że aglomeracja wrocławska kontynuuje korzystne tendencje gospodarcze, natomiast niekorzystne trendy wystąpiły w podregionie legnicko-głogowskim.

W obu wymienionych częściach województwa występują najbogatsze samorzady Dolnego Śląska i jednocześnie jedne z najbogatszych w kraju. W przypadku gmin podregionu legnicko-głogowskiego oraz Bogatyni duże znacznie mają nie tylko dochody z podatków bezpośrednich, ale także wpływy z opłaty eksploatacyjnej. W ustawie budżetowej na 2016 r. zapisano kwoty poszczególnych części subwencji ogólnej, w tym: równoważącą dla gmin – 531,4 mln zł, równoważącą dla powiatów – 1123,2 mln zł, regionalną dla województw 317,8 mln zł. Budżet jest tu jedynie pośrednikiem, gdyż wąska grupa najbogatszych jednostek samorządowych jest zobligowana do dokonywania wpłat, które są przekazywane z budżetu do biedniejszych jednostek. Jednostki samorządowe Dolnego Śląska miały bilans ujemny części równoważącej subwencji ogólnej na poziomie gmin – wpłaty wyniosły 66,6 mln zł (12,5% kwoty ogólnopolskiej), wypłaty 17,4 mln zł, a różnica -49,2 mln zł. Na poziomie powiatów bilans był dodatni: wpłaty 83,3 mln zł, wypłaty 97,4 mln zł, różnica 14,1 mln zł. Także dodatni bilans miał budżet województwa w zakresie subwencji regionalnej – przy braku wpłat wypłata wyniosła 11,1 mln zł. Taka sytuacja wystąpiła po raz pierwszy w obecnej dekadzie – wcześniej tylko 2 województwa dokonywały wpłat (Mazowsze i Dolny Śląsk), a w 2016 r. pozostało jedynie Mazowsze. Wylizanie wpłat części równoważącej (gminy i powiaty) następuje na podstawie wybranych wpływów podatkowych na 1 mieszkańca, natomiast w przypadku części regionalnej (województwa) algorytm bazuje na wielkości PKB na 1 mieszkańca. Późna publikacja tych danych powoduje, że mimo osłabienia od 2012 r. tendencji rozwojowych na Dolnym Śląsku, jeszcze w budżecie województwa za 2015 r. subwencja regionalna znajdowała się po stronie wydatków.

Sześć dolnośląskich powiatów dokonało wpłat na subwencję równoważącą: Wrocław (61,7 mln zł – 4. miejsce w kraju), lubiński (9,6 mln zł – 15. miejsce), polkowicki (6,4 mln zł – 24. miejsce), wrocławski (3,6 mln zł – 31. miejsce), głogowski (2,1 mln zł – 42. miejsce), zgorzelecki (0,3 mln zł – 53. miejsce na 56 powiatów dokonujących wpłat).

Jedenaście dolnośląskich gmin znajdowało się wśród 97 gmin w kraju zobligowanych do dokonania wpłat na część równoważącą subwencji ogólnej. Polkowice z kwotą 32,1 mln zł znalazły się na 3. miejscu w Polsce (za Warszawą i gminą Kleszczów). W czołówce znalazły się także: Kobierzyce (11,9 mln zł – 6. miejsce), Bogatynia (10,7 mln zł – 8. miejsce), Jerzmanowa (3,8 mln zł – 17. miejsce), Lubin (2,8 mln zł – 23. miejsce), Rudna (2,1 mln zł – 32. miejsce). Na dalszych pozycjach znalazły się Grębocice, Karpacz, Radwanice, Legnickie Pole, Kąty Wrocławskie. Żadna z gmin w Polsce dokonujących wpłat na część równoważącą subwencji nie otrzymuje środków w ramach wyrównawczej części subwencji. Tym samym subwencja ogólna prowadzi do zmniejszenia naturalnych dysproporcji budżetowych między samorządami w Polsce, niezależnie od wyrównującego charakteru głównej, oświatowej części subwencji.

BUDŻETY GMIN

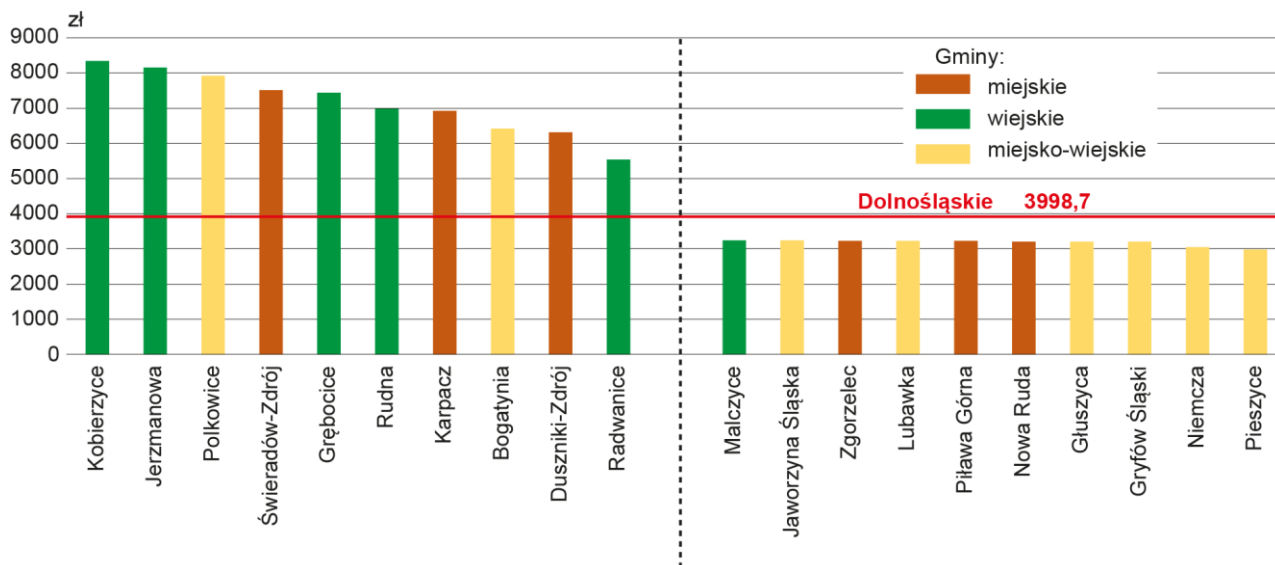
W 2016 r. w województwie dolnośląskim łączne dochody gmin (z wyłączeniem 4 gmin mających również status miast na prawach powiatu) wyniosły 7878,1 mln zł. Były one wyższe w porównaniu z 2015 r. o 11,3% (w kraju wzrosły o 16,1%) i stanowiły 7,7% dochodów wszystkich gmin w Polsce. Udział dochodów gmin miejskich (31 jednostek) w dochodach ogółem wyniósł 32,2%; gmin miejsko-wiejskich (56 jednostek) – 37,3%, a wiejskich (78 jednostek) – 30,5%. W Polsce wśród ogółu dochodów gmin największy udział miały gminy wiejskie (43,2%).

Średnie dochody gmin na 1 mieszkańca ukształtowały się na poziomie 3998,71 zł (w kraju – 3943,56 zł) i były o 11,5% wyższe niż przed rokiem (w kraju wzrosły o 16,1%). Najwyższe dochody na 1 mieszkańca w grupie gmin wiejskich osiągnęła gmina Kobierzyce (8344,92 zł), a najniższe – gmina Malczyce (3244,30 zł). Spośród gmin miejskich najwyższe dochody odnotowano w Świeradowie-Zdroju (7517,16 zł), a najniższe w Nowej Rudzie (3209,42 zł). W gminach miejsko-wiejskich najwyższe dochody na 1 mieszkańca uzyskała gmina Polkowice (7922,42 zł), a najniższe – gmina Pieszycy (2986,24 zł). Przeciętny dochód na 1 mieszkańca gminy w województwie dolnośląskim był w 2016 r. wyższy o 1,4% od przeciętnych dochodów uzyskanych przez gminy w Polsce.

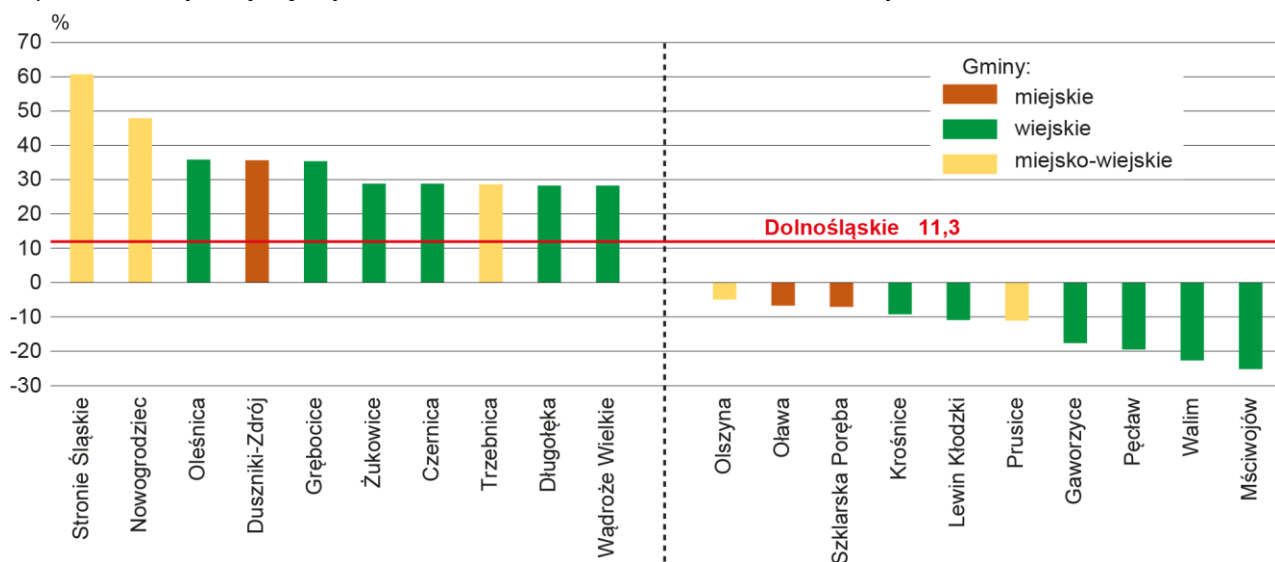
Najwyższe dochody osiągnęły gminy miejskie Lubin (323,7 mln zł) i Głogów (279,7 mln zł) oraz gmina miejsko-wiejska Polkowice (217,2 mln zł). Najmniejsze dochody odnotowano w gminie wiejskiej Platerówka (6,3 mln zł), zamieszkiwanej przez najmniejszą liczbę mieszkańców (1601).

Dzięki podwojeniu dotacji na zadania z zakresu administracji rządowej, 148 gmin odnotowało wzrost dochodów w skali roku (w 2015 r. wzrost nastąpił jedynie w 109 gminach), w tym w największym stopniu wzrósł dochód gmin miejsko-wiejskich Stronie Śląskie (o 60,6%) oraz Nowogrodzic (o 47,8%). Pierwsza pozycja gminy Stronie Śląskie nie ma charakteru trwałego, gdyż jest głównie efektem sprzedaży składników majątkowych, przy spadku wartości subwencji i wpływów z podatków dochodowych. Tylko w 17 gminach zanotowano niższe niż w 2015 r. dochody budżetów. W największym stopniu zmniejszyły się dochody gmin wiejskich Mściwojów (25,2%), Walim (22,6%) i Pęcław (o 19,5%).

Wykres 6. Gminy o największych i najmniejszych dochodach budżetowych na 1 mieszkańca w 2016 r.

Wykres 7. Gminy o największych zmianach w skali 2016 r. dochodów budżetowych

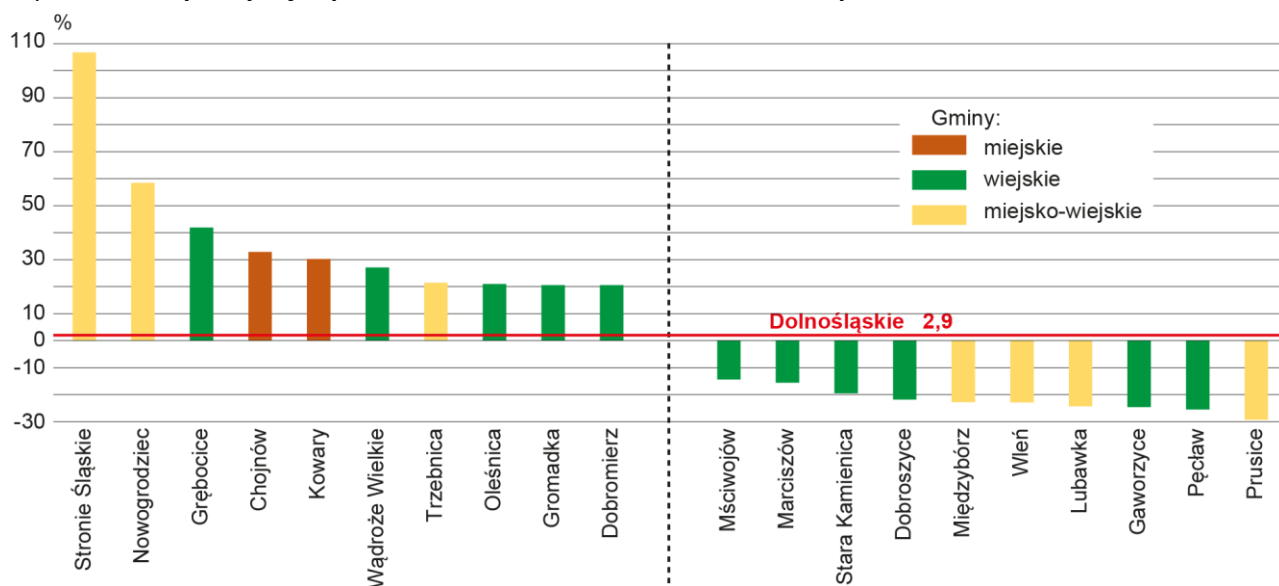

Ponad połowę (54,8%) dochodów ogółem gmin w województwie dolnośląskim w 2016 r. stanowiły dochody własne (w kraju 44,3%), które zrealizowano w kwocie 4320,7 mln zł, tj. o 2,9% większej niż w 2015 r. (w kraju większej o 3,6%). Dochody własne w gminach miejskich zapewniały 58,9% wpływów do budżetów, a w budżetach gmin miejsko-wiejskich i wiejskich stanowiły po 52,9% ogółu dochodów. Najwyższy udział dochodów własnych w dochodach ogółem zaobserwowano w gminie wiejskiej Kobierzyce (80,5%), miejsko-wiejskiej Polkowice (77,5%), miejskiej Karpacz (76,0%) i miejsko-wiejskiej Bogatynia (75,7%). Najniższym udziałem dochodów własnych charakteryzowały się gminy: wiejska Działowa Kłoda (27,4%), miejsko-wiejska Lubomierz (27,7%) oraz wiejska Cieszków (28,3%). Przeciętne dochody własne gmin na 1 mieszkańca ukształtowały się na poziomie 2193,07 zł (w kraju 1748,53 zł).

Podobnie jak w przypadku dochodów ogółem, najbardziej wzrosły w 2016 r. dochody własne w gminach miejsko-wiejskich Stronie Śląskie i Nowogrodzic – odpowiednio o 106,7% i 58,4%. Na przeciwnym biegunie znalazły się gminy miejsko-wiejska Prusice (spadek o 29,3%) oraz wiejskie Pęcław i Gaworzyce (dochody własne zmalały o 25,5% i 24,5%). Zmniejszenie dochodów własnych nastąpiło aż w 61 gminach, a wzrost w 104 gminach. W 27 gminach zanotowano zwiększenie dochodów własnych co najmniej o 10%.

W 2016 r. wśród dochodów własnych dolnośląskich gmin dominowały wpływy z podatków, w których najważniejsze pozycje stanowiły podatek od osób fizycznych (33,8% dochodów własnych; 18,5% ogółu dochodów) oraz podatek od nieruchomości (odpowiednio 30,4% i 16,7%).

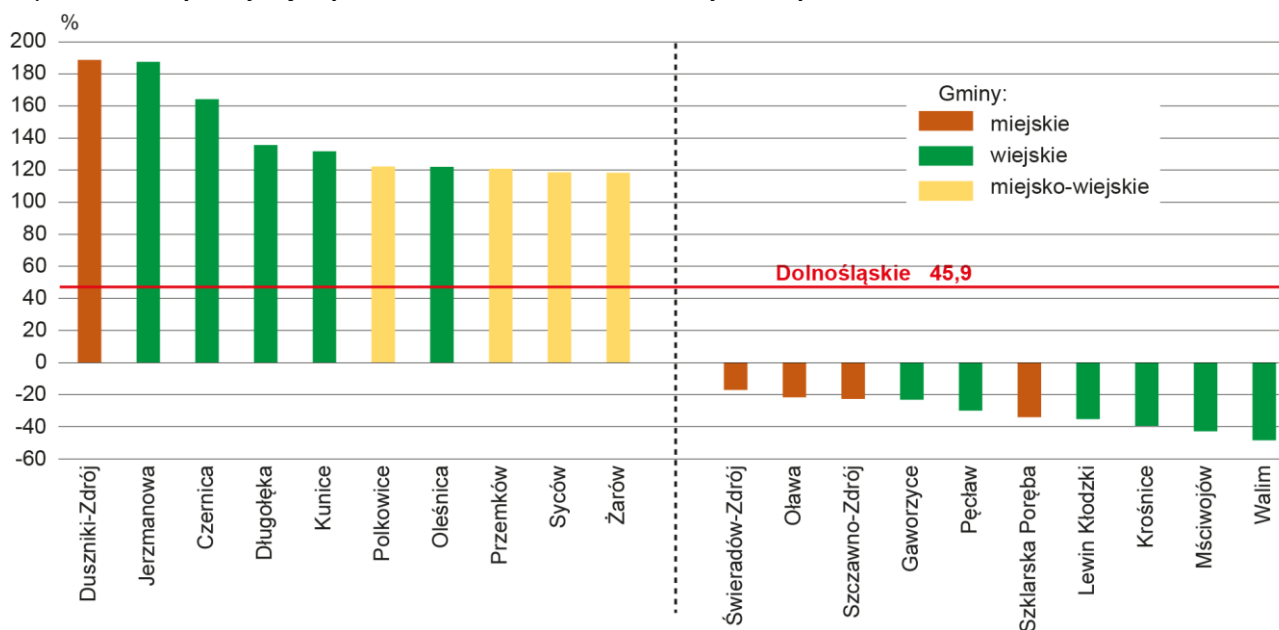
Wykres 8. Gminy o największych zmianach w skali 2016 r. dochodów własnych

Na kolejną część dochodów gmin składały się dotacje celowe obejmujące 24,9% ogółu dochodów (w kraju – 29,8%). W stosunku do 2015 r. ich udział wzrósł o 5,9 p.proc. W 2016 r. dotacje celowe osiągnęły wartość 1961,5 mln zł, tj. o 45,9% wyższą niż w roku poprzednim (w kraju wyższą o 62,2%). Tak wysoka dynamika wynika z programu 500+. W gminach miejskich kwota dotacji celowych stanowiła 23,1% ogółu dochodów, w miejsko-wiejskich – 25,8%, a w wiejskich – 25,7%. Najwyższy udział dotacji celowych w dochodach ogółem zanotowano w gminie miejskiej Duszniki Zdrój – 46,5%, przede wszystkim dzięki pozyskaniu dotacji 7,5 mln zł z państwowych funduszy celowych (stanowi to 32,1% środków przekazanych gminom Dolnego Śląska). Jest to rzadki przypadek, gdyż w ogólnej kwocie dotacji celowych budżetów gmin zdecydowanie dominowały dotacje z budżetu państwa (98,4%). W tej grupie 76,9% stanowiły dotacje przeznaczone na zadania z zakresu administracji rządowej. Obok Dusznik Zdroju wysoki udział dotacji celowych posiadały także gminy wiejskie Jemielno (41,5%), wiejska Mściwojów i miejsko-wiejska Leśna (po 37,5%). Najniższe udziały odnotowały gminy: wiejska Koberzyce – 9,9%, miejska Karpacz - 10,7% i miejsko-wiejska Polkowice - 12,2%.

Rezultatem szybkiego wzrostu dotacji na zadania z zakresu administracji rządowej było co najmniej podwojenie wartości dotacji celowych w 15 gminach. W 2016 r. najbardziej wzrosły w stosunku do 2015 r. dotacje celowe w Dusznikach Zdroju (wyjątek od reguły) notując wzrost o 188,7%. Na kolejnych miejscach znalazły się gminy wiejskie Jerzmanowa (187,5%) i Czernica (164,4%). Tylko w 17 gminach zmalały dotacje, w tym w gminach wiejskich Walim (o 48,5%), Mściwojów (o 42,8%), Krośnice (o 39,3%).

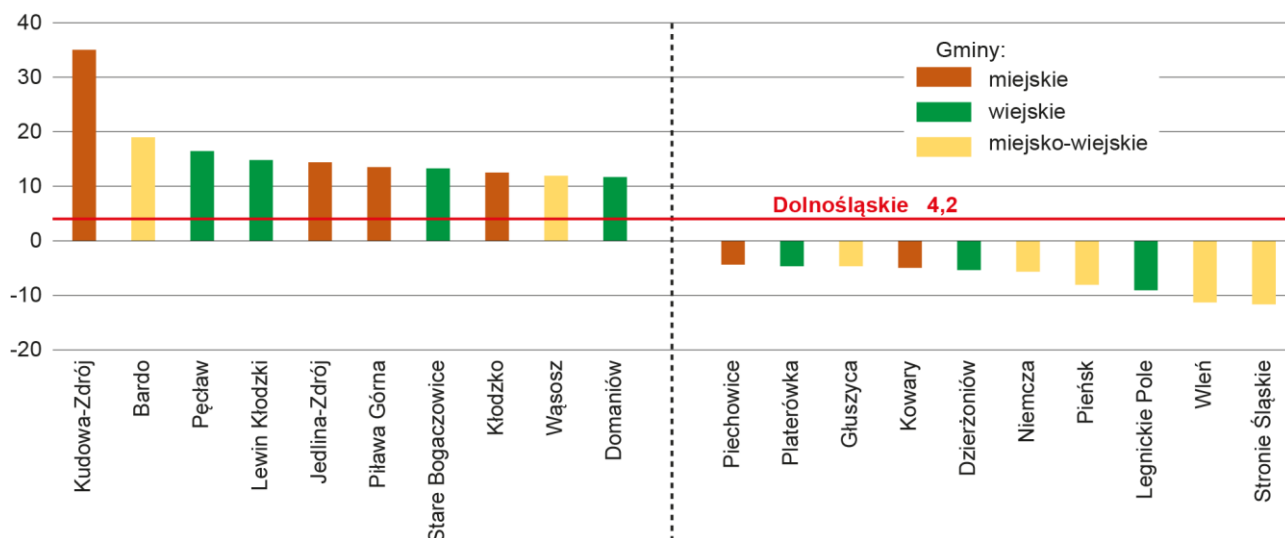
Wykres 9. Gminy o największych zmianach w skali 2016 r. dotacji celowych

Trzecia kategoria wpływów do budżetu - subwencja ogólna miała udział w ogólnych dochodach 20,3% (w kraju – 25,9%). Wpływy z tytułu subwencji kształtowały się na poziomie 1595,9 mln zł i w porównaniu z 2015 r. zwiększyły się o 4,2%. Na część oświatową przypadało 78,4% subwencji ogólnej (w kraju 74,4%). W dochodach gmin miejskich udział subwencji ogólnej wyniósł 18,0%, miejsko-wiejskich – 21,3%, a wiejskich – 21,4%. Udział części oświatowej w subwencji ogólnej dla tych gmin wyniósł odpowiednio: 86,4%, 73,2% i 77,5%. Znacznie mniejsze znaczenie mają pozostałe części: wyrównawcza, rekompensująca, równoważąca i uzupełnienie subwencji ogólnej. Najwyższy udział subwencji ogólnej w dochodach ogółem zanotowano w gminie miejsko-wiejskiej Lubomierz – 43,7% i wiejskiej Dziadowa Kłoda (39,8%), a najniższy w uzdrowskich gminach miejskich Szczawno-Zdrój (7,4%) i Szklarska Poręba (8,7%).

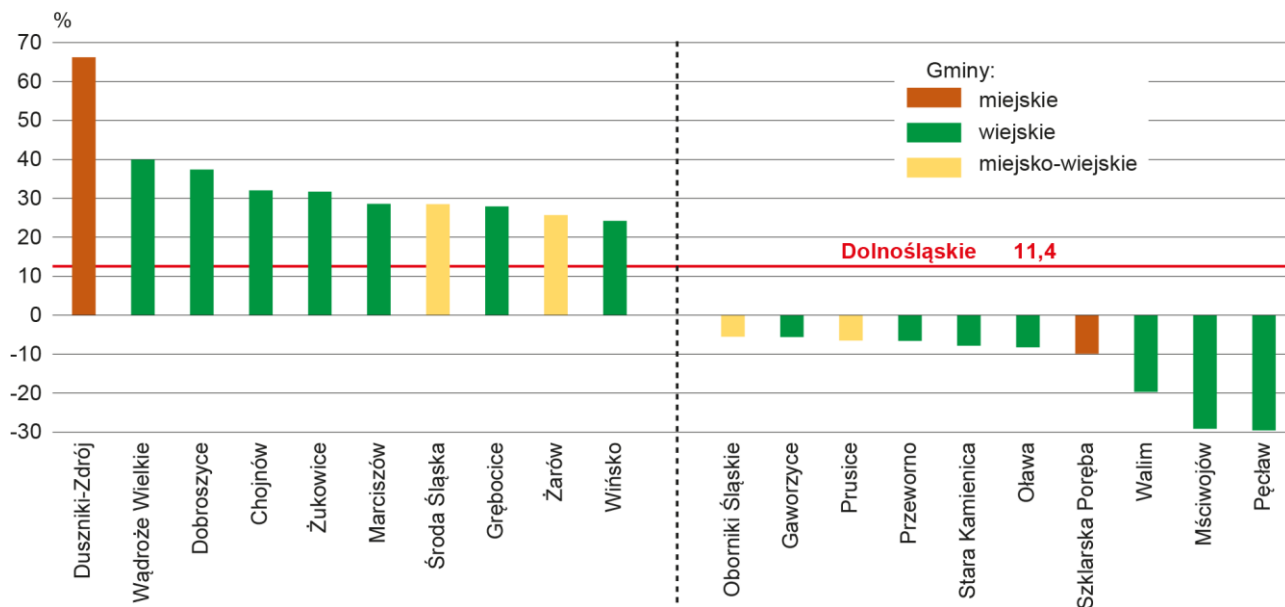
Najbardziej wzrosły w 2016 r. dochody z tytułu subwencji ogólnej w gminie miejskiej Kudowa Zdrój (o 35,0%) oraz miejsko-wiejskiej Bardo (o 18,9%), a najbardziej zmalały w gminach miejsko-wiejskich Stronie Śląskie (o 11,7%) oraz Wleń (o 11,3%). Zmniejszenie subwencji ogólnej wystąpiło w 25 gminach, natomiast w grupie 140 gmin notujących wzrost, w 16 gminach wyrażał się on liczbą dwucyfrową.

Wykres 10. Gminy o największych zmianach w skali 2016 r. subwencji ogólnej

Wydatki budżetów gmin w województwie dolnośląskim w 2016 r. wyniosły łącznie 7665,5 mln zł i stanowiły 48,0% wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego. Z tej kwoty 32,3% zrealizowały gminy miejskie, 37,5% – gminy miejsko-wiejskie, a 30,1% – gminy wiejskie. W kraju najwięcej wydatków poniosły gminy wiejskie – 43,6%, które osiągnęły także najwyższe dochody. W porównaniu do 2015 r. wartość wydatków na Dolnym Śląsku zwiększyła się o 11,4% (w kraju wzrost o 14,2%). Wskaźniki dynamiki wydatków były mniejsze niż dochodów, co stanowiło powód osiągnięcia dodatniego salda budżetowego. Najwyższe kwoty wydatkowano w gminach o największych dochodach, tj. w gminach miejskich Lubin (314,3 mln zł) i Głogów (286,5 mln zł) oraz w miejsko-wiejskiej Polkowice (226,6 mln zł). Najniższe wydatki ogółem odnotowano w gminie wiejskiej Platerówka (6,4 mln zł). W przypadku dochodów budżetowych sytuacja była identyczna.

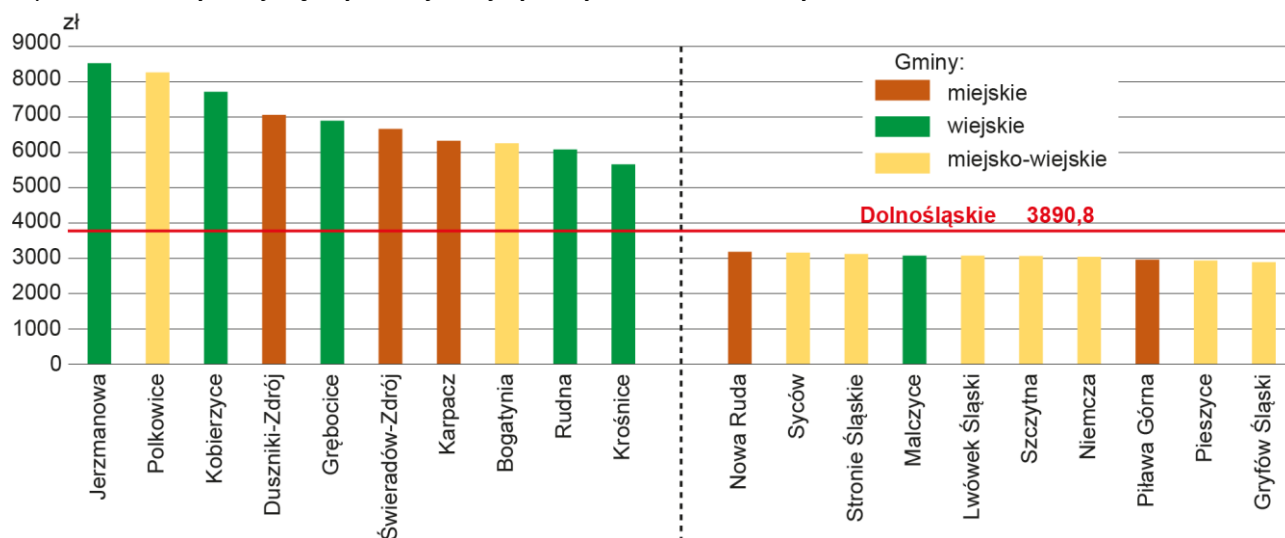
Wykres 11. Gminy o największych zmianach w skali 2016 r. wydatków budżetowych

Gmina miejska Duszniki Zdrój zwiększyła w 2016 r. swoje wydatki w stosunku do 2015 r. o 66,2%, a gmina wiejska Wądroże Wielkie o 40,0%. Najbardziej zmniejszyły się wydatki w gminach wiejskich Pęczaw (o 29,5%), Mściwojów (o 29,1%) oraz Walim (o 19,6%). W tej samej trójce gmin najbardziej zmalały dochody budżetowe. Łącznie wydatki zmalały w 19 gminach, a wzrosły w 146, w tym w 9 gminach o więcej niż 25%.

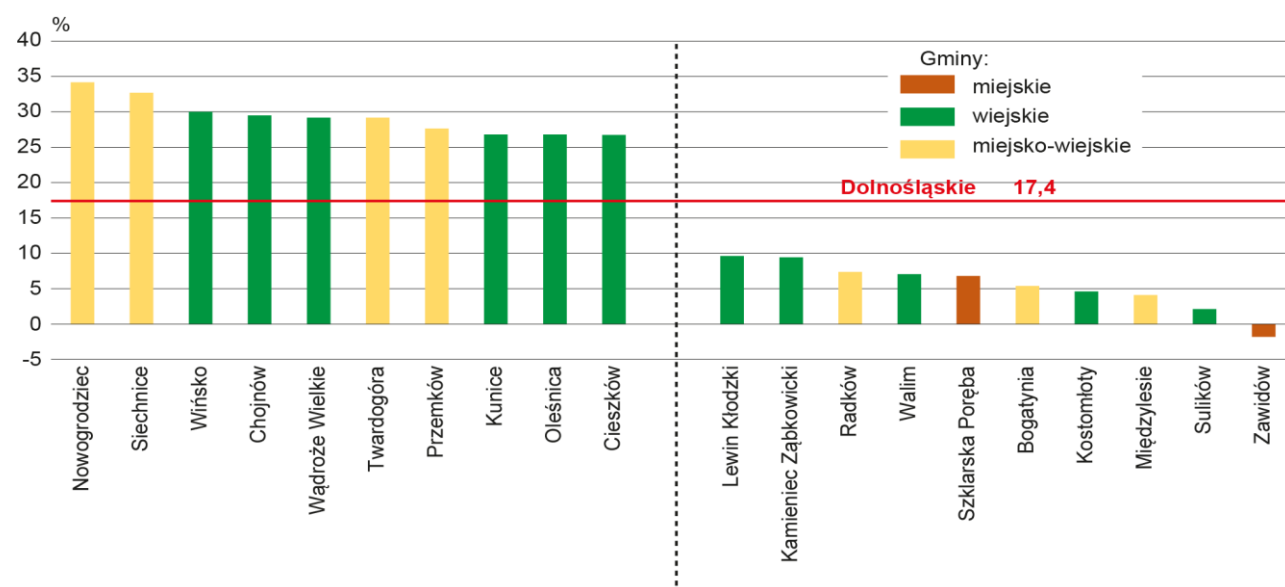
W 2016 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy wydały średnio 3890,82 zł (w 2015 r. – 3488,00 zł). Najwyższe wydatki per capita poniosły gmina wiejska Jerzmanowa (8519,14 zł), gmina miejsko-wiejska Polkowice (8265,34 zł) i gmina wiejska Kobierzyce (7711,34 zł). Aż 7 gmin z pierwszych dziesięciu pozycji dokonało wpłat do budżetu państwa na część równoważącą subwencji ogólnej. Bez tych wpłat przedstawione dane byłyby jeszcze wyższe. Najmniejsze wydatki występowały w siedmiu gminach miejsko-wiejskich, uzupełnionych dwiema gminami miejskimi i jedną wiejską. Listę zamykają miejsko-wiejskie gminy Gryfów Śląski (2892,54 zł) oraz Pieszycy (2940,41 zł; przed 2016 r. Pieszycy były gminą miejską).

Wykres 12. Gminy o największych i najmniejszych wydatkach budżetowych na 1 mieszkańca w 2016 r.

Wydatki bieżące budżetów gmin stanowiły 87,4% wydatków ogółem, a ich wartość wzrosła w odniesieniu do 2015 r. o 17,4%. W Polsce udział wydatków bieżących był nieco wyższy i wyniósł 88,8%. Spośród wydatków bieżących w województwie dolnośląskim, zmalał udział wydatków bieżących jednostek budżetowych z 74,3% do 64,8%, w tym wydatki przeznaczone na wynagrodzenia oraz pochodne od wynagrodzeń z łącznie 42,2% do 37,1% oraz zakupy materiałów i usług z 26,8% do 23,5%. Przyczyną tych różnic jest wzrost świadczeń na rzecz osób fizycznych o 109,1% (efekt programu 500+) i wzrost odpowiedniego odsetka z 13,7% do 24,4%. Średnie wydatki bieżące na 1 mieszkańca ukształtowały się na poziomie 3401,86 zł. Najwyższe wydatki bieżące na 1 mieszkańca odnotowano w trzech gminach podregionu legnicko-głogowskiego: miejsko-wiejskiej Polkowice (7396,34 zł) oraz wiejskich Jerzmanowa (6509,51 zł) i Grębocice (5119,17 zł). Największa dynamika wydatków bieżących cechowała dwie gminy miejsko-wiejskie: Nowogrodzic i Siechnice, w których wydatki wzrosły o 34,1% i 32,7%. W 17 gminach wydatki bieżące wzrosły o więcej niż 25%, a tylko w jednej gminie miejskiej Zawidów nastąpił spadek wydatków (o 1,8%).

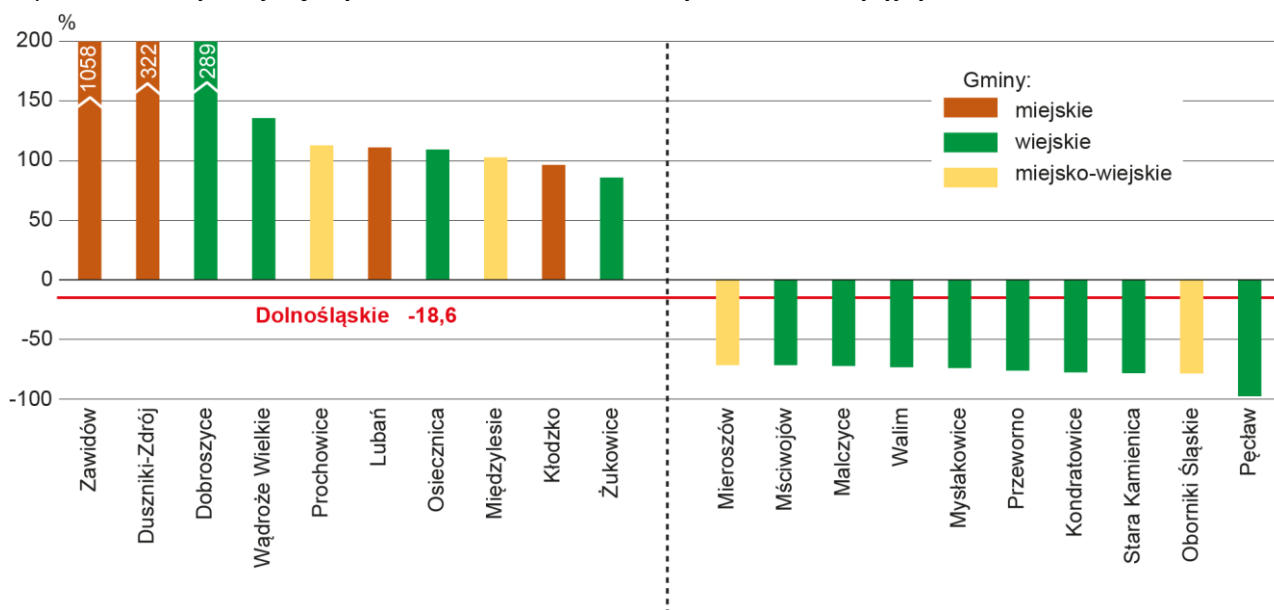
Wykres 13. Gminy o największych zmianach w skali 2016 r. wydatków bieżących

W odróżnieniu od wydatków bieżących o względnie stabilnym charakterze i niewielkim zróżnicowaniu zmian obserwowanych w czasie, znacznie większa zmienność dotyczy wydatków majątkowych. Wydatki majątkowe dolnośląskich gmin wyniosły 963,3 mln zł i były o 17,7% mniejsze niż w 2015 r. oraz aż o 29,4% mniejsze niż w 2014 r. Zdecydowaną większość (94,7%) wydatków majątkowych gminy przeznaczały na inwestycje. W 2016 r. poziom wydatków inwestycyjnych osiągnął 912,7 mln zł i w skali roku zmniejszył się o 18,4% (w kraju spadek był jeszcze większy i wyniósł 25,1%).

Strategie wydatkowe niektórych gmin cechuje znaczna amplituda. Odsetek nakładów inwestycyjnych w wydatkach ogółem w gminie Mściwojów wynosił w 2015 r. 54,5%, co dawało gminie pierwsze miejsce w województwie i szóste miejsce w kraju. Wpłynęło to przejściowo nie tylko na strukturę wydatków i skalę zmian rejestrowanych w 2016 r., ale także na pozycje dochodowe, w tym podatki dochodowe (zatrudnienie osób i firm z terenu gminy), wykazywane w dużej skali w 2015 r. i małej w 2016 r. Redukcja wydatków inwestycyjnych w 2016 r. wyniosła 71,8%. Jak zauważono uprzednio, w 2016 r. m.in. w gminach Mściwojów, Walim, Krośnice, Pęcław, Gaworzycy, Oława najbardziej zmalały dotacje celowe, a jeszcze w 2015 r. ta szóstka gmin mieściła się wśród pierwszych ośmiu gmin województwa pod względem odsetka nakładów inwestycyjnych w wydatkach ogółem. Pęcław jest najbardziej zadłużoną gminą województwa i dokonał w 2016 r. zmniejszenia wydatków na inwestycje aż o 97,9%, czyli niemal 50-krotnie. Wysokie, ale dwukrotnie mniejsze koszty obsługi długu miała gmina Stara Kamienica (2,9% wydatków budżetowych; poza Pęcławiem wyższy odsetek przeznaczało jedynie miasto na prawach powiatu Wałbrzych) i ten czynnik ważył o decyzji redukcji inwestycji o 78,2%. Gmina Zawidów będąca liderem wzrostu nakładów na inwestycje (wzrost 10,5-krotny) startowała z bardzo niskiego pułapu w 2015 r. – 1,5% całości nakładów i dlatego obecny udział 15,5% wydatków niewiele odbiega od średniej wojewódzkiej, a towarzyszą temu największe oszczędności wydatków bieżących.

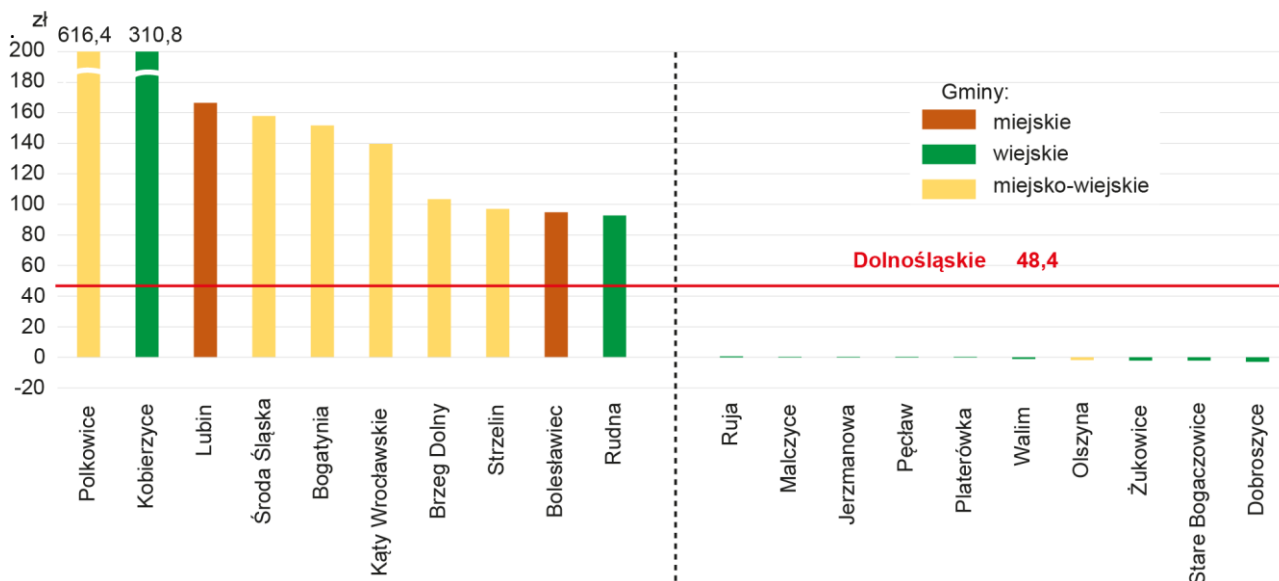
Wykres 14. Gminy o największych zmianach w skali 2016 r. wydatków inwestycyjnych

Spadek udziału inwestycji w wydatkach ogółem zanotowało 114 gmin, z czego 38 co najmniej o połowę. Wzrost odsetka wystąpił w 51 gminach, w tym w 16 o co najmniej połowę. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem kształtował się w przedziale od 1,1% do 2,2% kolejno w gminach Pęcław, Mysłakowice, Kamienna Góra, Przemków i Mieroszów. Na relatywnie największe inwestycje mogły w 2016 r. sobie pozwolić najbogatsze gminy: miejska Duszniki Zdrój (43,4%), wiejskie: Kobierzyce (32,1%) oraz Krośnice, Grębocice, Gaworzycy, Jerzmanowa (od 23,6% do 26,5%).

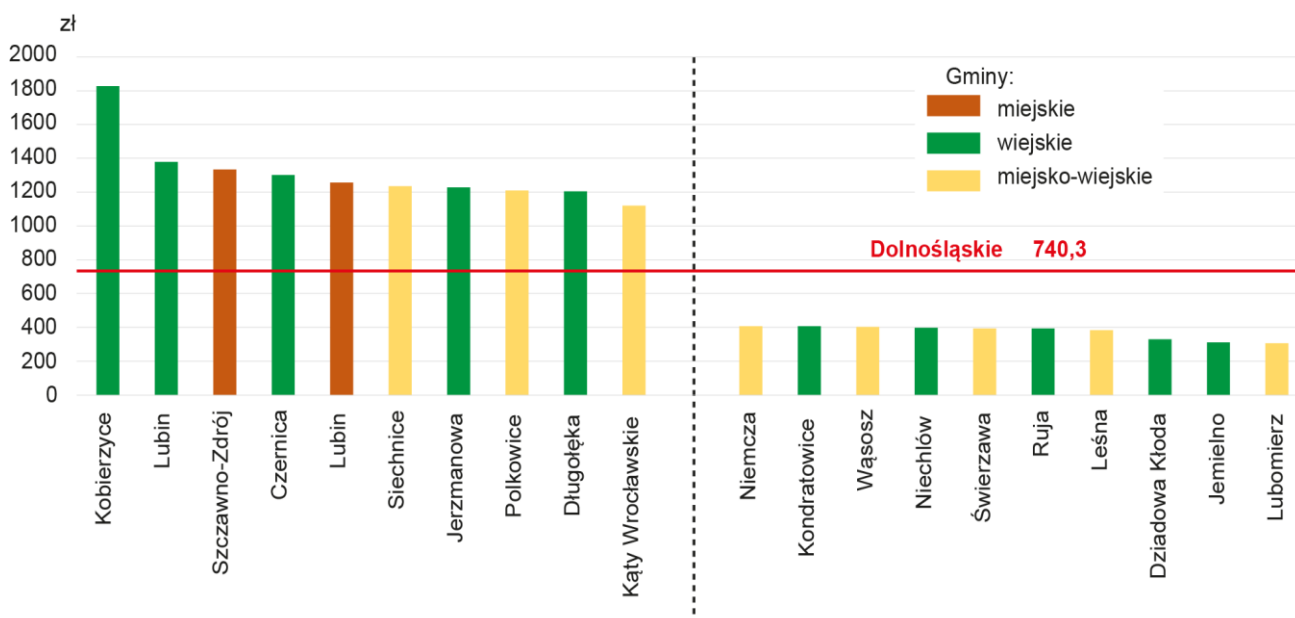
Podstawą dochodów własnych są podatki bezpośrednie, które częściowo odzwierciedlają przedsiębiorczość, aktywność ekonomiczną i ogólny rozwój gminy. Są one pośrednio powiązane z innymi podatkami i opłatami lokalnymi (zwłaszcza z podatkiem od nieruchomości, od środków transportowych, od czynności cywilnoprawnych, opłatą skarbową, opłatą eksploatacyjną). Nie wszystkie gminy posiadają na swoim obszarze duże, rentowne firmy mające osobowość prawną. Chociaż w każdej gminie istnieją spółki prawa handlowego, to płacony podatek od osób prawnych bywa bliski zera, a przy dokonanych zwrotach może być nawet ujemny. W 2016 r. dotyczyło to 5 gmin, a łącznie 26 gmin miało wpływy z CIT nieprzekraczające 2,50 zł na 1 mieszkańca. Tylko 20 gmin znajdowało się powyżej średniej arytmetycznej osiągając z tego tytułu 76,7% wpływów płynących do wszystkich 165 gmin. W pierwszej dziesiątce znajduje się 6 gmin z grupy 11 dolnośląskich gmin dokonujących wpłat do budżetu na część równoważącą subwencji ogólnej.

Wykres 15. Gminy o największych i najmniejszych wpływach z CIT na 1 mieszkańca w 2016 r.

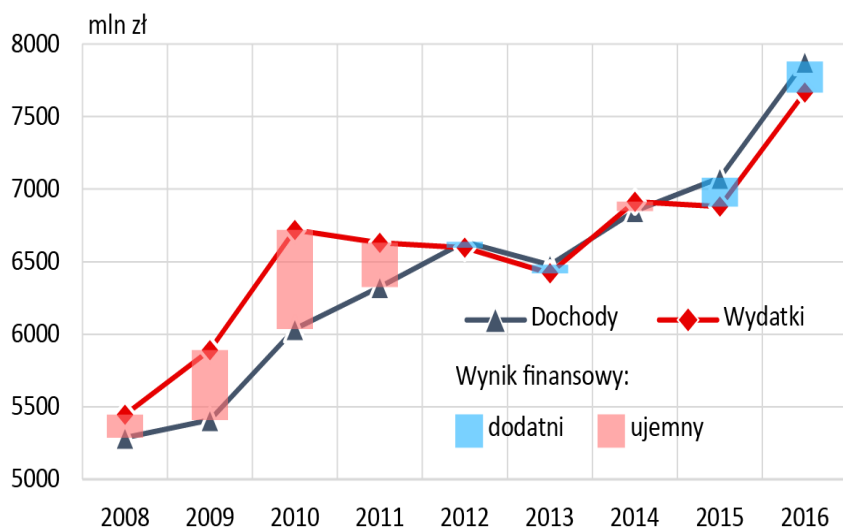

Znacznie bardziej wyrównany charakter mają wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. Jest to najważniejszy rodzaj dochodów własnych dostarczający do budżetów gminnych 5 razy większe środki niż CIT. Najwięcej środków na 1 mieszkańca wpływa do kasy gmin wiejskich Kobierzyce (1827,40 zł) oraz Lubin (1379,77 zł). Pierwszą dziesiątkę tworzy 5 gmin podwrocławskich, 4 gminy z podregionu legnicko-głogowskiego i jedno uzdrowisko. W aglomeracji wrocławskiej zacierą się różnica między Wrocławiem i otoczeniem w wyniku procesu urbanizacji, lokowania nowych firm i przenoszenia się mieszkańców miasta o wysokich dochodach poza jego granice administracyjne, co zwykle wiąże się ze zmianą urzędu skarbowego. Z kolei najmniejsze wpływy z PIT na 1 mieszkańca występują w Lubomierzu (304,87 zł), Jemielnie (310,48 zł) i Dziadowej Kłodzie (330,41 zł). Powyżej średniej znajduje się 39 gmin skupiających 55,6% wpływów z podatku dochodowego 165 gmin Dolnego Śląska.

Wykres 16. Gminy o największych i najmniejszych wpływach z PIT na 1 mieszkańca w 2016 r.

Wykres 17. **Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetów gmin** ^a

^a Bez dochodów i wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

W 2016 r. w 128 gminach województwa dolnośląskiego (78% gmin) łączna kwota dochodów przewyższała poniesione wydatki, tj. wynik finansowy w tych gminach kształtował się na dodatnim poziomie. Budżet wszystkich gmin łącznie, po raz drugi z kolei zamknął się nadwyżką budżetową, która wyniosła 212,6 mln zł i była o 8,9% większa niż w 2015 r. Największa nadwyżka wystąpiła w gminie miejsko-wiejskiej Stronie Śląskie i wyniosła 15,1 mln zł, co stanowiło 38,9% dochodów gminy. W 2016 r. nie zagospodarowano w pełni wpływów ze sprzedaży składników majątkowych.

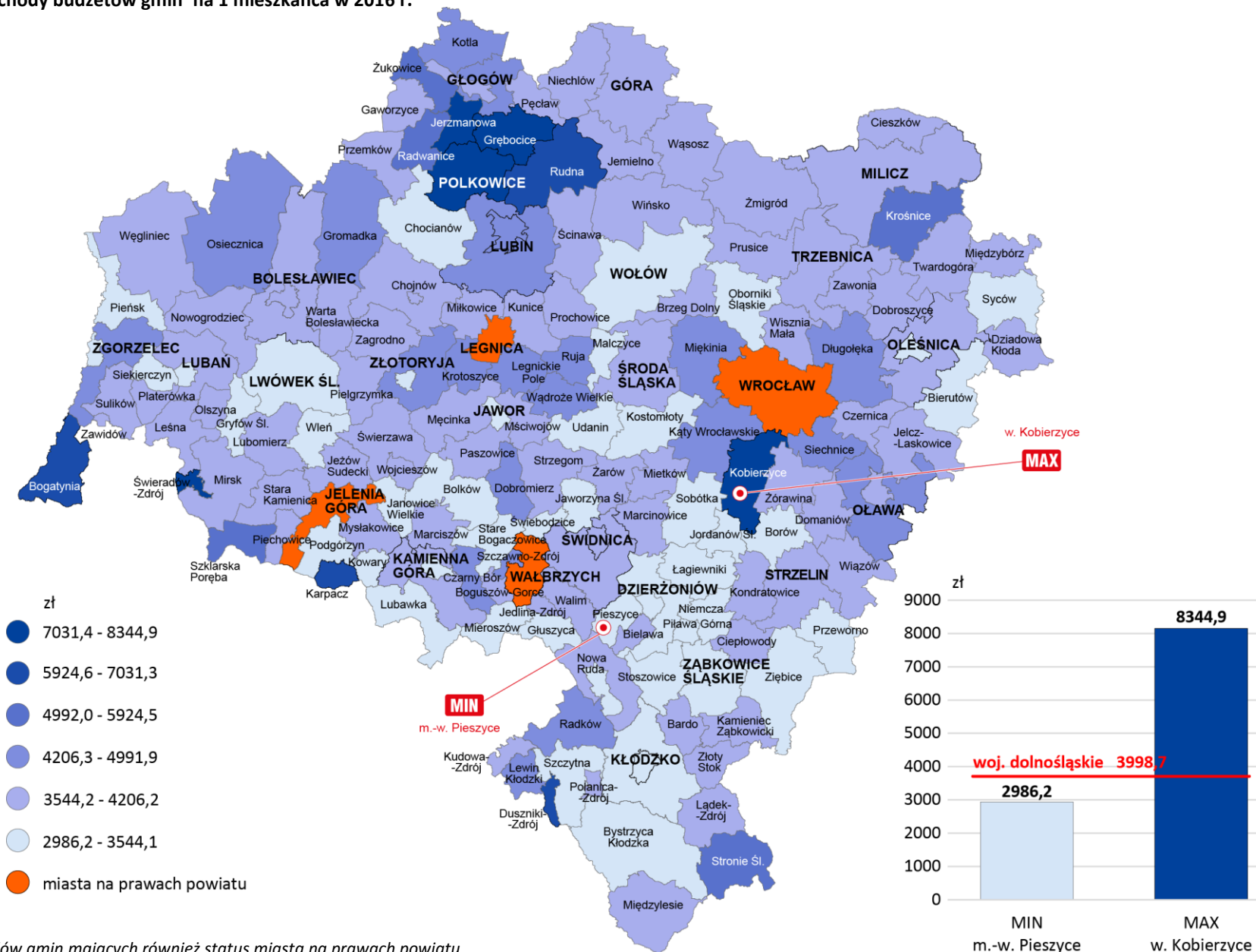
Poza Stroniem Śląskim największe nadwyżki budżetowe wykazały gminy wiejska Kobierzyce (12,3 mln zł) miejska Bolesławiec (10,9 mln zł), miejska Lubin (9,4 mln zł) i wiejska Długołęka (8,7 mln zł). W ujęciu względnym żadna gmina poza Stroniem Śląskim nie posiadała nadwyżki przekraczającej 15% dochodów. Wskaźniki mieszczące się w przedziale od 12,0% do 14,6% dochodów osiągnęły gminy: Dobromierz, Radwanice, Przemków, Osiecznica, Rudna, Czernica, Nowogrodziec. W przypadku najbardziej zadłużonej gminy Przemków osiągnięcie nadwyżki na poziomie 13,1% dochodów jest korzystne, ale nie poprawia znacząco sytuacji.

W 2015 r. gmina miejska Głogów osiągnęła największą wartość nadwyżki budżetowej (13,4 mln zł). W 2016 r. posiadała już trzecie na Dolnym Śląsku ujemne saldo budżetowe w wysokości 6,9 mln zł. Pomijając miasta na prawach powiatu jest to druga pod względem wielkości gmina na Dolnym Śląsku (68,4 tys. mieszkańców; większy jest jedynie Lubin). W przypadku wskaźnika dochodów budżetowych na 1 mieszkańca tylko nieznacznie przekraczającego średnią wojewódzką (o 1,0%) i dość wysokich kosztów obsługi zadłużenia (2,4% wydatków budżetowych; wyższe wskaźniki mają jedynie Przemków - 5,9% i Stara Kamienica - 2,9%) pojawienie się deficytu można uznać za niekorzystne. Jednak Głogów nie zwiększa kosztów obsługi długu (w 2015 r. było to 2,8% wydatków), a poziom wskaźnika poniżej 3-4% jest bezpieczny.

Większe od Głogowa rozmiary deficytu budżetowego osiągnęły gmina miejska Świdnica (14,3 mln zł) i bardzo bogata (trzecia pod względem dochodów na 1 mieszkańca, a pod względem wpłat na część równoważącą subwencji ogólnej pierwsza w województwie i trzecia w Polsce) miejsko-wiejska gmina Polkowice (9,4 mln zł). W ujęciu względnym wśród 37 gmin notujących ujemne saldo budżetowe (w 2015 r. było 40 takich gmin) największy poziom relacji deficyt/dochody występował w gminie wiejskiej Krośnice (12,3%), miejskiej Duszniki Zdrój (11,8%), miejsko-wiejskiej Prusice (7,8%) i miejskiej Świdnica (6,9%).

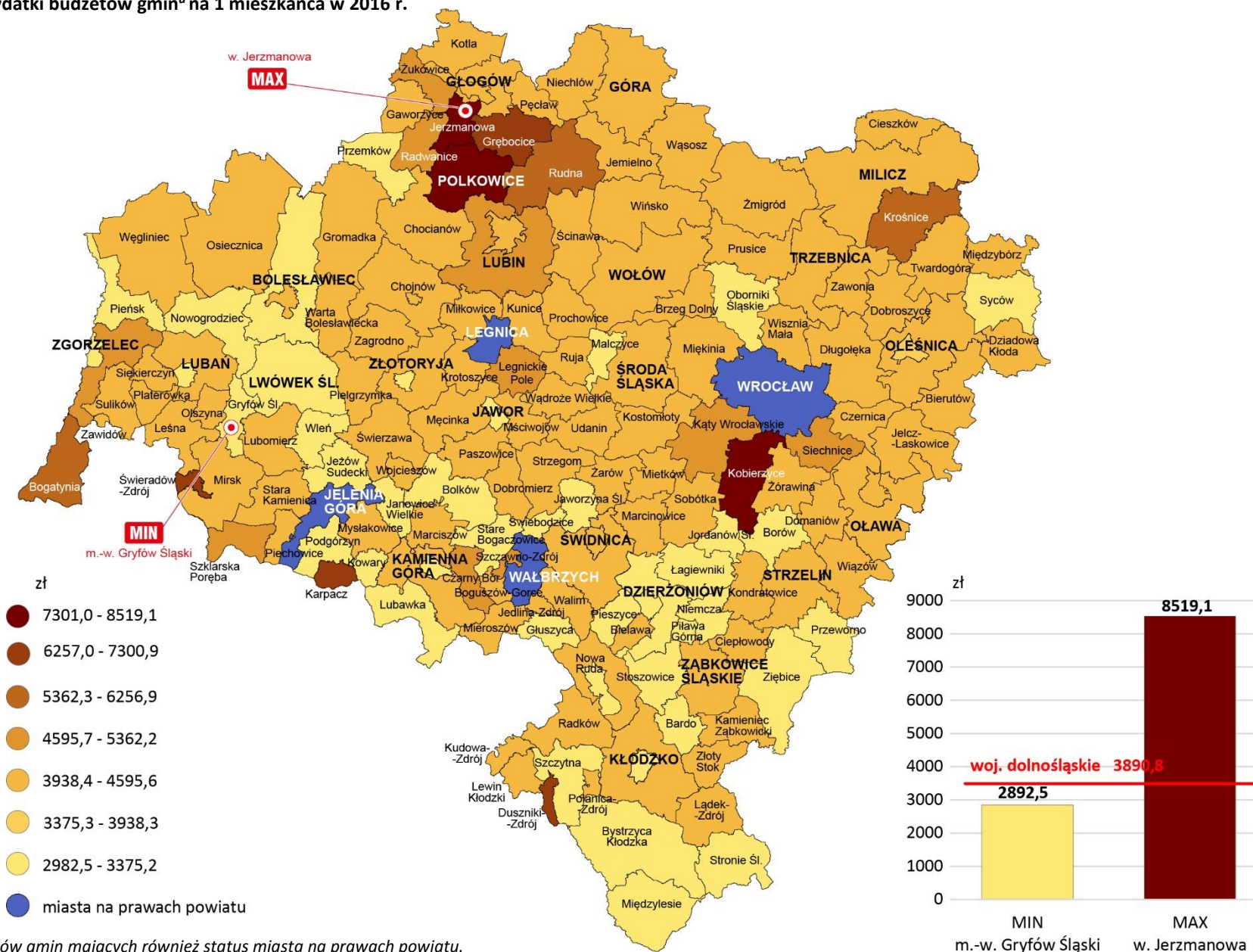
Reguła fiskalna mówiąca, że planowane wydatki bieżące nie powinny przekraczać planowanych dochodów bieżących powiększonych o nadwyżkę z ubiegłych lat i tzw. wolne środki, uzasadnia powstawanie ujemnego salda budżetowego w sytuacji dokonywania potrzebnych wydatków majątkowych, jeśli zachowany jest bezpieczny ogólny poziom zadłużenia. Wskazane powyżej gminy rzeczywiście posiadają względnie duży poziom wydatków inwestycyjnych. Krośnice przeznaczyły na inwestycje w 2016 r. 26,5% swoich wydatków (jest to trzeci poziom odsetka wśród 165 gmin), Duszniki Zdrój aż 43,3% (najwyższy odsetek), Prusice 18,1% (23. miejsce), a Świdnica 17,9% (24. miejsce). Wskaźnik dla Głogowa jest mniejszy (14,5%), ale ukazuje względnie duże inwestycje w odróżnieniu od wskaźnika dla Polkowic, gdzie inwestycje stanowiły tylko 9,5% wydatków. W przypadku bogatych gmin może pojawić się odwrotny problem – wyboru działań na rzecz rozwoju gminy oraz racjonalnych celów inwestycyjnych, gdy główne potrzeby zostały już zaspokojone. W najbogatszej gminie regionu – Kobierzycach w 2016 r. były realizowane duże inwestycje stanowiące aż 32,1% wydatków budżetowych (drugi wskaźnik za Dusznikami Zdrój), a mimo to wystąpiła duża nadwyżka budżetowa (druga w województwie).

Mapa 1. Dochody budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2016 r.

^a Bez dochodów gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Mapa 2. Wydatki budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2016 r.

BUDŻETY POWIATÓW

Powiaty (bez miast na prawach powiatu) w województwie dolnośląskim w 2016 r. osiągnęły dochody ogółem w wysokości 1903,6 mln zł. Były one minimalnie wyższe w porównaniu z 2015 r. (o 0,3%, a w kraju o 1,1%) i stanowiły 7,9% dochodów wszystkich powiatów w Polsce.

Najwyższe dochody w 2016 r. uzyskały największe powiaty: kłodzki (178,4 mln zł), świdnicki (138,2 mln zł), wrocławski (105,9 mln zł) i głogowski (105,3 mln zł), a najniższe – powiat górowski (35,8 mln zł) i średzki (42,6 mln zł).

Obniżenie dochodów w skali roku odnotowało 10 powiatów, w tym w największym stopniu obniżyły się dochody powiatu polkowickiego (o 21,6%). W pozostałych 16 powiatach zanotowano wyższe niż w 2015 r. dochody budżetu, w tym najbardziej wzrosły dochody powiatu średzkiego (o 13,1%).

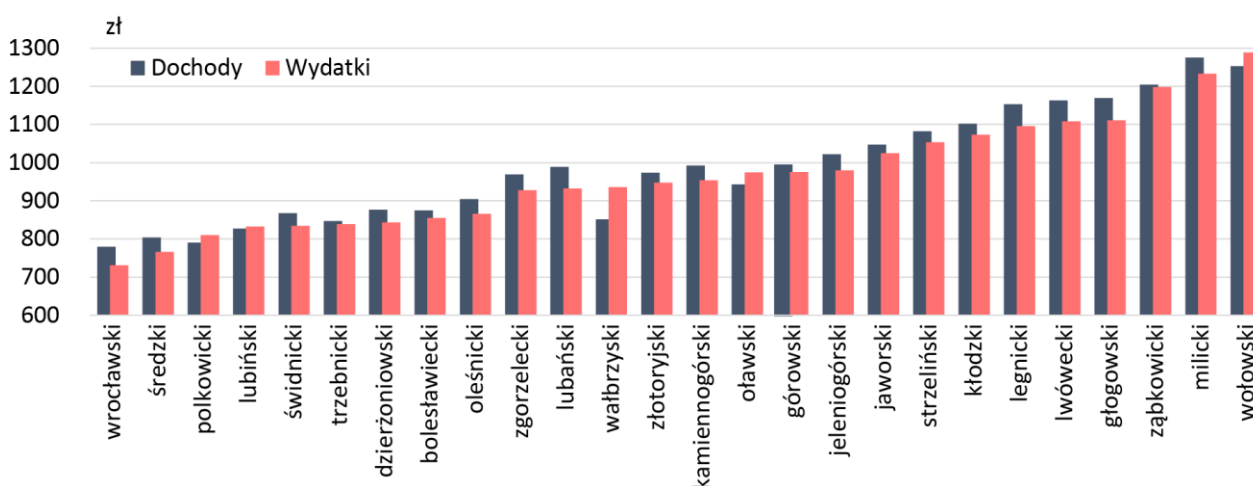
W większości powiatów podstawowym źródłem wpływów do budżetów była subwencja ogólna, która w 2016 r. wyniosła 755,3 mln zł, tj. o 0,9% mniej niż przed rokiem (w kraju o 1,8% więcej). Jej udział w dochodach powiatów ogółem wyniósł 39,7%, tj. o 0,5 p.proc. mniej niż w 2015 r. i był zróżnicowany w poszczególnych powiatach – od 15,8% w powiecie legnickim do 50,6% w powiecie wołowskim. W połowie powiatów udział subwencji ogółem był wyższy niż średnio w województwie, a w 2 powiatach subwencja ogólna stanowiła więcej niż połowę dochodów ogółem. Na zadania oświatowe przeznaczono 606,2 mln zł, tj. 80,3% subwencji ogólnej z budżetu państwa (w Polsce – 76,5%).

Dochody własne stanowiły 37,3% dochodów budżetów powiatów (wzrost o 1,2 p.proc. w stosunku do 2015 r.). W 2016 r. ukształtowały się one na poziomie 709,6 mln zł, tj. o 3,5% wyższym w porównaniu z rokiem wcześniejszym (w kraju więcej o 6,7%). Najwyższy udział dochodów własnych odnotowano w powiecie wrocławskim (56,7%), a najniższy w powiecie wołowskim (24,2%). W 10 powiatach udział był wyższy niż średnio w województwie. Wśród dochodów własnych powiatów ponad połowę udziału miał podatek od osób fizycznych (55,7%), który stanowił 20,8% dochodów ogółem.

W 2016 r. dotacje celowe stanowiły 96,3% ogółu dotacji i zasyłyły budżety powiatów w 23,0%. Najniższy udział dotacji celowych wśród ogółu dochodów odnotowano w powiecie głogowskim (14,2%), a najwyższy – w powiecie legnickim (34,6%). Dotacje z budżetu państwa stanowiły 76,0% dotacji celowych (16,9% dochodów ogółem), w tym ponad połowa dotacji z budżetu państwa (52,6%) było przeznaczonych na zadania z zakresu administracji rządowej.

Średni dochód powiatów przypadający na 1 mieszkańca w 2016 r. ukształtował się na poziomie 966,21 zł (wobec 927,76 zł w kraju) i był wyższy o 0,5% w odniesieniu do 2015 r. (w kraju wyższy o 1,1%). Najwyższą wartość dochodów na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie milickim (1275,81 zł), natomiast najniższą w powiecie wrocławskim (779,35 zł). W 15 spośród 26 powiatów średni dochód na 1 mieszkańca przekroczył przeciętną dla województwa.

Wykres 18. Dochody i wydatki budżetów powiatów na 1 mieszkańca w 2016 r.

Łączne wydatki zrealizowane przez powiaty województwa dolnośląskiego w 2016 r. (bez miast na prawach powiatu) wyniosły 1857,3 mln zł, tj. o 0,7% mniej niż przed rokiem (w kraju mniej o 0,6%), przy czym najwięcej wydatków poniosły powiaty kłodzki (9,4% ogółu wydatków powiatów) i świdnicki (7,2%).

Obniżenie wydatków w skali roku odnotowało 14 powiatów, w tym największe – powiat polkowicki (o 24,4%). W 12 powiatach wystąpił wzrost wydatków ogółem, w tym największy – w powiecie wałbrzyskim (o 14,1%).

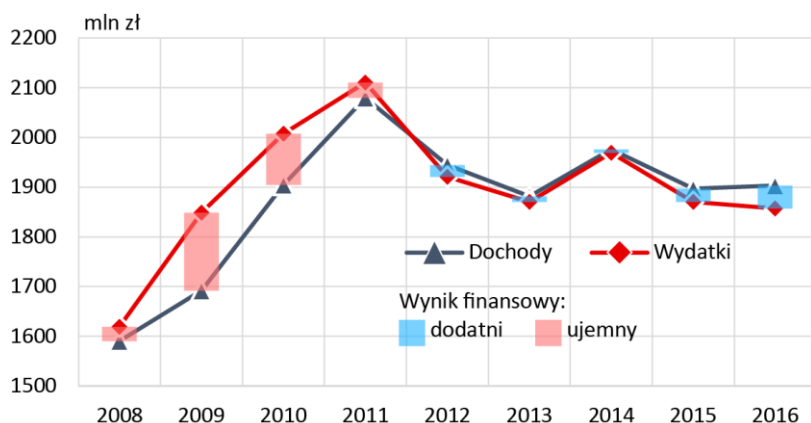
W przeliczeniu na 1 mieszkańca powiaty dolnośląskie wydały średnio 942,71 zł (wobec 948,18 zł w 2015 r.), było to o 4,4% więcej niż średnio w powiatach w kraju. Najwyższe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca poniosły powiaty wołowski (1289,21 zł) oraz milicki (1233,06 zł). W 12 powiatach wydatki na 1 mieszkańca nie przekroczyły średniej, a najniższe były w powiecie wrocławskim (731,12 zł).

W strukturze wydatków powiatów dominowały wydatki bieżące, które w 2016 r. wyniosły 1680,0 mln zł, czyli 90,5% wydatków ogółem. Ponad połowę (60,2%) z nich stanowiły środki na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń. Największy udział wydatków bieżących wśród ogółu wydatków odnotowano w powiecie zgorzeleckim (99,1%) oraz milickim (99,0%), a najniższy w oławskim (76,4%). W 16 powiatach udział był wyższy niż średnio w województwie.

Wydatki majątkowe powiatów stanowiły 9,5% wydatków ogółem, w tym wydatki inwestycyjne 9,4% (w kraju odpowiednio 12,9% i 12,7%). Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w 10 powiatach przekroczył średnią wojewódzką. Najwyższy udział wydatków inwestycyjnych odnotowano w powiatach oławskim i wałbrzyskim (po 23,5%) oraz wrocławskim (23,1%), natomiast najniższy – w powiatach zgorzeleckim (1,0%), milickim (1,1%) oraz górowskim (1,3%). Wytworzył się podział na powiaty inwestujące oraz praktycznie niemal nie podejmujące działań inwestycyjnych. Średnio na 1 mieszkańca powiaty przeznaczyły na inwestycje 89,99 zł wobec 100,46 zł w 2015 r. Podobnie jak w 2015 r. największe wydatki inwestycyjne per capita poniesiono w powiecie oławskim (229,62 zł), a następnie w powiatach wałbrzyskim (219,86 zł), wołowskim (194,71 zł) i wrocławskim (168,89 zł). Najmniejsze koszty inwestycyjne na 1 mieszkańca poniosły budżety powiatów: zgorzeleckiego (9,04 zł), górowskiego (12,98 zł) i milickiego (13,09 zł). Brak inwestycji w powiecie milickim towarzyszy najwyższemu w województwie dochodom budżetowym per capita. W wyniku tego wydatki bieżące na 1 mieszkańca w powiecie milickim są 2,2 razy większe niż w powiecie wrocławskim.

W strukturze działowej wydatków powiatów przeważały wydatki m.in. w działach oświata i wychowanie (29,5%), pomoc społeczna (18,3%), transport i łączność (12,4%) oraz administracja publiczna (10,8%). Wydatki na oświatę i wychowanie zamknęły się w 2016 r. w kwocie 547,6 mln zł, co oznacza spadek o 0,6%, ale w skali roku ich udział wśród wydatków ogółem nie zmienił się.

Wykres 19. Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetów powiatów

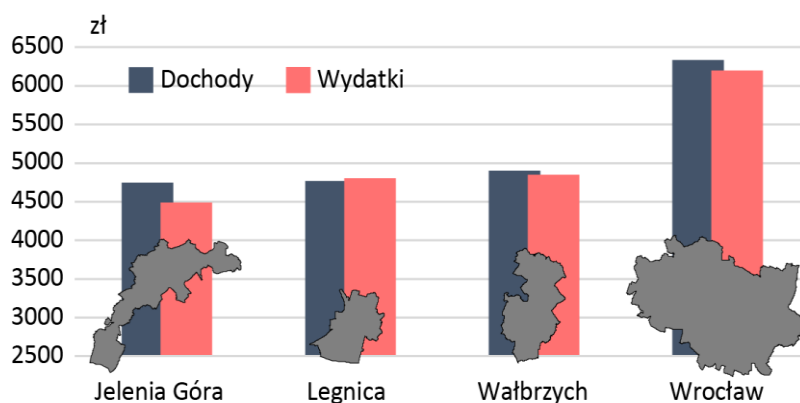
Budżety powiatów województwa dolnośląskiego w 2016 r. zamknęły się nadwyżką (utrzymuje się ona od 2012r.) wynoszącą 46,3 mln zł. Dodatni wynik finansowy osiągnęły budżety 21 powiatów (w 2015 r. – 18 powiatów), a największa nadwyżka wystąpiła w powiatach: wrocławskim (6,5 mln zł), głogowskim i świdnickim (po 5,2 mln zł) i kłodzkim (4,4 mln zł). Deficyt odnotowano w 5 powiatach, w tym największy, w wysokości 4,8 mln zł, w silnie inwestującym powiecie wałbrzyskim.

BUDŻETY MIAST NA PRAWACH POWIATU

W 2016 r. w województwie dolnośląskim były cztery miasta na prawach powiatu: Wrocław, Legnica, Jelenia Góra i Wałbrzych (od 1 stycznia 2003 r. do 1 stycznia 2013 r. był włączony do powiatu wałbrzyskiego).

W 2016 r. w budżetach miast na prawach powiatu województwa dolnośląskiego zgromadzono dochody ogółem w wysokości 5468,9 mln zł. Dochody te stanowiły 7,3% dochodów wszystkich 66 miast na prawach powiatu w Polsce.

Wykres 20. Dochody i wydatki budżetów miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w 2016 r.

Do budżetów miast na prawach powiatu wpłynęło w przeliczeniu na 1 mieszkańca 5857,50 zł, tj. o 0,7% mniej niż średnio w kraju. Najwyższy dochód na 1 mieszkańca odnotowano we Wrocławiu – 6340,06 zł. W pozostałych trzech miastach dochody per capita były zbliżone i nie przekraczały 5000 zł.

W strukturze dochodów miast na prawach powiatu dominowały dochody własne, które w 2016 r. osiągnięto w kwocie 3603,6 mln zł (65,9% dochodów ogółem; o 4,1 p.proc. mniej niż w 2015 r.). W stosunku do roku poprzedniego zanotowano wzrost o 3,5%. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w poszczególnych miastach wyniósł: 70,3% we Wrocławiu, 54,7% w Wałbrzychu, 53,4% w Jeleniej Górze oraz 51,9% w Legnicy. Główne pozycje dochodów własnych to: wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych, które w wysokości 1339,2 mln zł stanowiły 38,5% dochodów własnych i 24,5% dochodów ogółem oraz pozostałe dochody, które osiągnęły wartość 904,2 mln zł (25,1% dochodów własnych i 16,5% dochodów ogółem). Na 1 mieszkańca przypadało średnio 3859,68 zł dochodów własnych miast na prawach powiatu (tj. o 3,4% więcej niż w 2015 r.).

W 2016 r. w ramach subwencji ogólnej z budżetu państwa miasta na prawach powiatu otrzymały 905,8 mln zł, co stanowiło 16,6% dochodów ogółem (w Polsce odsetek ten wynosił 19,5%). Subwencja ogólna stanowiła 25,2% dochodów ogółem budżetu Legnicy, 25,4% - Jeleniej Góry, 20,4% - Wałbrzycha oraz 14,0% - Wrocławia. Na zadania oświatowe przeznaczono 839,1 mln zł. Kwota ta stanowiła 92,6% subwencji ogólnej (tj. 15,3% dochodów ogółem).

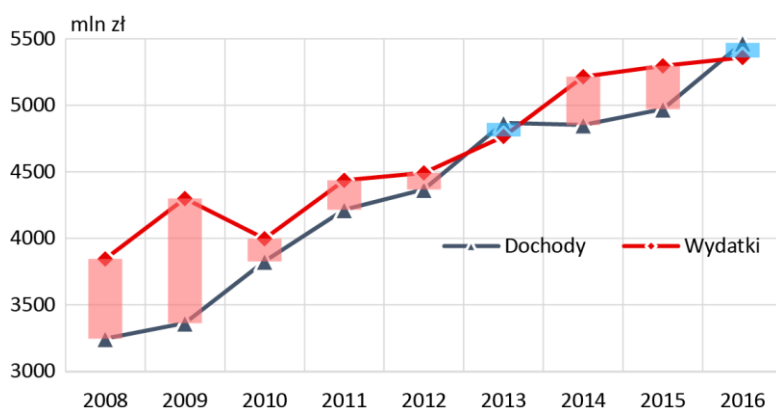
Dotacje celowe stanowiły 13,3% wpływów do budżetu miast na prawach powiatu (w kraju 15,4%). Nastąpił duży wzrost tego udziału (o 5,0 p.proc., a w kraju o 5,7 p.proc.) z powodu realizacji programu wsparcia rodzin 500+. Z tytułu dotacji celowych miasta na prawach powiatu w województwie dolnośląskim otrzymały 727,7 mln zł, tj. o 76,0% więcej niż w 2015 r. Dane te nie obejmują środków na realizację zadań w ramach projektów europejskich (w ramach paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625). Największy udział dotacji celowych w dochodach miast odnotowano w Wałbrzychu (22,1%) i w Jeleniej Górze (20,8%), natomiast najniższy wystąpił we Wrocławiu (10,5%). W ich ramach dominowały dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej mając średni udział 78,2% (od 73,9% w Wałbrzychu do 79,0% we Wrocławiu).

W 2016 r. wydatki ogółem miast na prawach powiatu zamknęły się kwotą 5359,7 mln zł (o 1,2% więcej niż w roku poprzednim). Stanowiły one 7,5% wydatków wszystkich miast na prawach powiatu w Polsce. Blisko ¾ (73,8%) wydatków zrealizowano we Wrocławiu, 10,4% – w Wałbrzychu, 9,0% – w Legnicy, a pozostałe 5,9% – w Jeleniej Górze. Średnio w przeliczeniu na 1 mieszkańca miasta te wydały 5740,51 zł, tj. o 0,1% więcej niż w 2015 r. W kraju wydatki miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca wyniosły średnio 5703,37 zł. Najwyższe wydatki na 1 mieszkańca odnotowano we Wrocławiu – 6205,83 zł, natomiast najniższe w Jeleniej Górze – 4495,29 zł oraz w Legnicy – 4810,23 zł.

W strukturze rodzajowej wydatków miast na prawach powiatów przeważały wydatki bieżące, które w 2016 r. ukształtowały się na poziomie 4568,6 mln zł i stanowiły 85,2% wydatków ogółem, o 5,8 p.proc. więcej niż w 2015 r. (w kraju – 88,1%; wzrost o 6,6 p.proc.). Istotną część wydatków bieżących stanowiły wydatki bieżące jednostek budżetowych (73,2%), w tym wynagrodzenia i ich pochodne (35,9%) oraz zakup materiałów i usług (33,7%). Najwyższy udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem odnotowano w Jeleniej Górze (94,9%), a najniższy we Wrocławiu (83,3%).

Na wydatki majątkowe miasta na prawach powiatu w 2016 r. przeznaczyły łącznie 791,1 mln zł (o 27,6% mniej niż w roku poprzednim). Środki te wydatkowano głównie na zadania inwestycyjne (82,4%). Udział nakładów na inwestycje w wydatkach ogółem wyniósł 12,2% (spadek o 6,1 p.proc.). Najwyższy odsetek wydatków inwestycyjnych zanotowano we Wrocławiu (13,3%), natomiast najniższy w Jeleniej Górze (5,1%). Przeciętne wydatki inwestycyjne miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 698,49 zł (tj. o niemal ½ mniej niż w 2015 r.), przy czym we Wrocławiu – 824,70 zł, w Wałbrzychu – 562,86 zł, w Legnicy – 431,14 zł, a najmniej w Jeleniej Górze – 230,24 zł.

Wykres 21. **Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetów miast na prawach powiatu**

Miasta na prawach powiatu zamknęły rok budżetowy 2016 pierwszą od 3 lat nadwyżką budżetową w wysokości 109,2 mln zł (w 2015 r. wystąpił deficyt w kwocie 324,3 mln zł). Niewielkim deficytem 3,5 mln zł zamknął się budżet Legnicy, natomiast nadwyżka Wrocławia wyniosła 85,5 mln zł, Jeleniej Góry 20,8 mln zł, a Wałbrzycha 6,4 mln zł. Wałbrzych ma najwyższe koszty obsługi długu (3,1% wydatków).

BUDŻET WOJEWÓDZTWA

W 2016 r. dochody ogółem samorządu województwa dolnośląskiego wyniosły 1129,2 mln zł i były o 10,8% niższe niż w roku poprzednim (w kraju dochody ogółem województw zmniejszyły się o 21,1%) oraz o 34,6% niższe niż w 2014 r. Stanowiły one 8,4% dochodów wszystkich województw w Polsce (o 1,0 p.proc. więcej niż w 2015 r.). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody województwa wynosiły 388,87 zł (o 10,7% mniej niż przed rokiem) i były o 10,6% wyższe od średnich dochodów na 1 mieszkańca w Polsce.

Znaczną część dochodów województwa stanowiły dochody własne (57,9%; przed rokiem – 61,9%; w kraju w 2016 r. – 53,4%), które wyniosły 654,2 mln zł, tj. o 16,4% mniej niż w 2015 r. (w kraju większe o 0,7%). Najwyższy udział w strukturze dochodów własnych miały wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych (66,3%), które w 2016 r. wyniosły 433,8 mln zł (wobec 492,5 mln zł w 2015 r. – spadek o 11,9%). Dochody własne województwa na 1 mieszkańca wyniosły 269,38 zł (tj. o 16,4% mniej niż w 2015 r.), wobec 187,51 zł w kraju.

Kolejna część (35,4%) dochodów województwa pochodziła z dotacji celowych, które wraz ze środkami w ramach projektów europejskich (paragrafy 200 i 620 oraz 205 i 625 klasyfikacji budżetowej) wyniosły 399,8 mln zł i były o 4,8% niższe niż w 2015 r. (w kraju niższe o 45,5%) i o 46,0% niższe niż w 2014 r. Najwyższy udział w ogólnej kwocie dotacji celowych budżetu województwa stanowiły dotacje z budżetu państwa (22,5% dochodów ogółem; o 7,0 p.proc. więcej niż w 2015 r.), w tym największa część dotacji z budżetu państwa była przeznaczona na zadania z zakresu administracji rządowej (19,7% dochodów ogółem).

Pozostałe środki (75,2 mln zł - 6,7% dochodów ogółem) w budżecie województwa pochodziły z subwencji ogólnej. Część oświatowa stanowiła 77,5% subwencji (przed rokiem – 98,4%). Do zmniejszenia udziału części oświatowej subwencji przyczyniło się pojawienie części regionalnej subwencji w kwocie 11,1 mln zł. Wcześniej Dolny Śląsk był wyłącznie płatnikiem tej części subwencji ogólnej.

Spadającym dochodom budżetowym towarzyszył nieco większy spadek wydatków. Wydatki ogółem województwa w 2016 r. zamknęły się w kwocie 1083,0 mln zł, tj. o 16,8% mniejszej niż w roku poprzednim (w kraju spadek o 26,7%) oraz aż o 44,6% mniejszej niż w 2014 r. Wydatki te stanowiły 8,6% wydatków wszystkich samorządów wojewódzkich w Polsce, tj. o 1,0 p.proc. więcej niż w 2015 r.

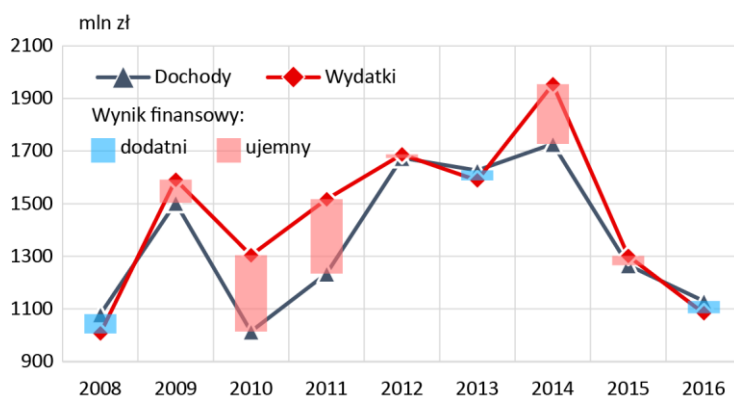
Wypełnianie celów statutowych samorządu wojewódzkiego warunkowało mniejszą redukcję wydatków bieżących niż wydatków majątkowych. Wydatki bieżące stanowiły 68,6% wydatków ogółem (wzrost o 8,0 p.proc.) wobec 73,8% w kraju (wzrost o 18,9 p.proc.). W 2016 r. wydatki bieżące wyniosły 743,0 mln zł, tj. o 5,7% mniej niż przed rokiem.

W 2016 r. na wydatki majątkowe samorząd województwa przeznaczył łącznie 340,0 mln zł, czyli o 33,7% mniej niż w 2015 r. (w kraju mniej aż o 57,4%) i o aż 59,9% mniej niż w 2014 r. Środki te wydatkowano w większości, podobnie jak we wcześniejszych latach, na zadania inwestycyjne (95,4%), które stanowiły 29,9% ogółu wydatków budżetu województwa (w 2015 r. – 37,2%).

Wśród wydatków województwa przeważały wydatki na transport i łączność (36,7%), rolnictwo i łowiectwo (21,2%), administrację publiczną (10,1%), kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (8,2%) oraz ochronę zdrowia (5,2%).

W 2016 r. z budżetu samorządu województwa na 1 mieszkańca wydano średnio 372,97 zł, tj. o 16,7% mniej niż w 2015 r. oraz o 13,6% więcej niż średnie wydatki budżetów województw per capita w Polsce (w 2015 r. były one prawie równe).

Wykres 22. Dochody, wydatki i wynik finansowy budżetu województwa

W ramach wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca Dolnego Śląska przypadło średnio 111,65 zł (w kraju 80,23 zł) wobec 166,74 zł w 2015 r. (w kraju 192,84 zł – spadek 2,4 razy).

Samorząd województwa dolnośląskiego zamknął rok budżetowy 2016 nadwyżką budżetową w wysokości 46,2 mln zł. W 2015 r. notowano deficyt budżetowy w wysokości 35,7 mln zł. Dochody i wydatki budżetu województwa wykazują szczególnie dużą zmienność – większą niż na innych szczeblach samorządu.

Urząd Statystyczny we Wrocławiu
ul. Oławska 31, 50-950 Wrocław
Tel.: (+48) 71 3716 300
Faks: (+48) 71 3716 360
e-mail: sekretariatuswro@stat.gov.pl

<http://wroclaw.stat.gov.pl/>